

Евројски договори Серија Бр. 78

**ЕВРОПСКА КОНВЕНЦИЈА
ЗА СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА**

Париз, 14.ХП.1972 год.

Државите членки на Советот на Европа, потписнички на оваа Конвенција,

Сметајќи дека целта на Советот на Европа е да се постигне поголемо единство меѓу своите членки, особено со цел да се подпомогне нивниот социјален напредок ;

Сметајќи дека мултилатералното координирање на законодавството за социјална заштита претставува еден од начините да се постигне таа цел ;

Сметајќи дека Европскиот Закон за Социјална Заштита, отворен за потпишување на 16 април 1964 год. , утврдува во Член 73 дека Договорните страни на Законот ќе настојуваат да договорат специјален инструмент со којшто ги регулираат прашањата во врска со социјалната заштита за странските државјани и лицата што мигрираат, особено во поглед на еднаков третман со сопствените државјани и во поглед на задржување на стекнатите права или правата кои се во тек на стекнување ;

Потврдувајќи го принципот на еднаков третман за државјаните на Договорните страни, бегалците и лицата без државјанство, според законодавството за социјална заштита на секоја Договорна страна, и принципот дека се задржуваат бенефициите според законодавството за социјална заштита и покрај било каква промена на местото на живеење на заштитените лица во териториите на Договорните страни, принципи кои се основа не само на одредени одредби од Европската социјална повелба, но и на неколку конвенции од Меѓународната организација за трудот,

Се согласија со следното :

Глава I – Општи одредби

Член 1

За целите на оваа Конвенција :

а. со терминот « Договорни страни » се означува секоја Држава која има поднесено инструмент за ратификација, прифаќање или пристапување, согласно одредбите на Член 75, став 1 или Член 77 ;

б. термините « територија на Договорна страна » и « државјанин на Договорна страна » се дефинирани во Анекс I ; секоја Договорна страна ќе

соопшти, согласно одредбите од Член 81, став 1, за секаква измена која треба да се направи во Анексот I ;

в. со терминот « законодавство » се означуваат законите, прописите и другите инструменти пропишани со закон коишто се во сила на денот на потпишувањето на оваа Конвенција или коишто понатаму можат да стапат во сила на целата територија или на било кој дел на територијата на секоја Договорна страна и коишто се однесуваат на гранките и системите на социјалната заштита утврдени во Член 2, став 1 и 2 ;

г. со терминот « конвенција за социјална заштита » се означува секој билатерален или мултилатерален инструмент со кој две или повеќе Договорни страни исклучиво се обврзуваат, или кои можат понатаму да се обврзат, и секој мултилатерален инструмент со кој најмалку две Договорни страни и една друга Држава или повеќе други Држави се обврзуваат, или кои можат понатаму да се обврзат, во областа на социјалната заштита во поглед на сите или дел од гранките и системите на социјална заштита утврдени во Член 2, став 1 и 2, како и секои договори склучени согласно горенаведените инструменти ;

д. со терминот « надлежна власт » се означува министерот, министрите или друга соодветна власт одговорна за системите за социјална заштита на целата територија или на било кој дел од територијата на секоја Договорна страна ;

ѓ. со терминот « институција » се означува телото или власта одговорна за примена на севкупното законодавство или дел од законодавството на секоја Договорна страна ;

е. со терминот « надлежна институција » се означува :

i ако се работи за систем на социјално осигурување, или институцијата при која заинтересираното лице е осигурано кога бара надомест, или институцијата од која има право да добие надомест или би имало право да добие надомест доколку е жител на територијата на Договорната страна каде што се наоѓа институцијата, или институцијата назначена од надлежната власт на заинтересираната Договорна страна ;

ii ако се работи за систем различен од системот на социјално осигурување, или ако се работи за систем на семејни додатоци, институцијата назначена од надлежната власт на заинтересираната Договорна страна ;

iii ако се работи за систем кој се однесува на обврските на работодавецот во поглед на надоместоците утврдени во Член 2, став 1, или работодавецот или неговиот осигурител или, во отсуство на истиот, телото

или власта назначена од надлежната власт на заинтересираната Договорна страна ;

ж. со терминот « надлежна Држава » се означува Договорната страна на чијашто територија се наоѓа надлежната институција ;

з. со терминот « место на живеење » се означува вообичаеното место на живеење ;

с. со терминот « привремен престој » се означува привременото задржување ;

и. со терминот « институција од местото на живеење » се означува овластената институција, според законодавството на Договорната страна кое го применува, за да ги исплати надоместоците за кои станува збор во местото на живеење или, доколку таква институција не постои, институцијата назначена од надлежната власт на заинтересираната Договорна страна ;

ј. со терминот « институција од местото на привремениот престој » се означува овластената институција, според законодавството на Договорната страна кое го применува, за да ги исплати надоместоците за кои станува збор во местото на привремениот престој или, доколку таква институција не постои, институцијата назначена од надлежната власт на заинтересираната Договорна страна ;

к. со терминот « работник » се означува вработено лице или самостоен работник или лице кое се третира како такво според законодавството на заинтересираната Договорна страна, доколку не е поинаку утврдено во оваа Конвенција ;

л. со терминот « пограничен работник » се означува вработено лице кое работи на територијата на една Договорна страна и живее на територијата на друга Договорна страна каде што се враќа во принцип секој ден или најмалку еднаш неделно ; доколку

i во односите меѓу Франција и Договорните страни кои се граничат со Франција, за да се смета за пограничен работник, заинтересираното лице мора да живее и да работи во една зона којашто во принцип не се протега повеќе од дваесет километри на двете страни на заедничката граница ;

ii пограничен работник вработен на територијата на една Договорна страна од претпријатие кое се смета за негов редовен работодавец, кој се праќа од тоа претпријатие на работа надвор од пограничната зона, било на територијата на истата Договорна страна или на територијата на друга Договорна страна за еден период кој не би требало да

Unofficial, unrevised translation

биде подолг од четири месеци, го задржува статусот на пограничен работник за време на такво вработување, за период не подолг од четири месеци ;

љ. терминот « бегалец » го има значењето утврдено во Член 1, Оддел А од Конвенцијата за Статусот на бегалци, потпишан во Женева на 28 јули 1951 год., и во Член 1, став 2 од Протоколот за Статусот на бегалци од 31 јануари 1967 год, без никакво географско ограничување ;

м. терминот « лице без државјанство » го има значењето утврдено во Член 1 од Конвенцијата за Статусот на лица без државјанство, од 28 септември 1954 год. во Њујорк ;

н. со терминот « членови на семејството » се означуваат лицата дефинирани или признати како такви, или утврдени како членови на домаќинството од институцијата која е должна за исплата на надоместоците, или, во случаите наведени во Член 21, став 1, алинеа а. и в. и Член 24, став 6, од страна на законодавството на Договорната страна на чија територија живеат ; сепак, доколку законодавството ги смета само лицата кои живеат со заинтересираното лице како членови на семејството или членови на домаќинството, овој услов се смета за исполнет ако овие лица воглавно се издржуваат од заинтересираното лице ;

њ. со терминот « наследници » се означуваат лицата дефинирани или признати како такви од законодавството според кое се одобруваат надоместоците ; сепак, доколку законодавството ги смета за наследници само лицата кои живееле со починатото лице, овој услов се смета за исполнет ако заинтересираните лица воглавно се издржувале од починатото лице ;

о. со терминот « периоди на осигурување » се означуваат периодите на придонеси, вработување, професионална дејност или место на живеење, дефинирани или признати како периоди на осигурување од законодавството според кое биле извршени, и секои други периоди, доколку се сметаат од ова законодавство како еквивалентни на периоди на осигурување ;

п. со термините « периоди на вработување » и « периоди на професионална дејност » се означуваат периодите дефинирани или признати како такви од законодавството според кое биле извршени, и секои други периоди, доколку се сметаат од ова законодавство како еквивалентни на периоди на вработување или на професионална дејност ;

р. со терминот « периоди на живеење » се означуваат периодите на живеење дефинирани или признати како такви од законодавството според кое биле извршени ;

с. со термините « надоместоци » и « пензии » се означуваат сите надоместоци или пензии вклучувајќи ги сите нивни составни делови

Unofficial, unrevised translation

обезбедени од јавните фондови и сите зголемувања, додатоци за ревалоризација или дополнителни додатоци, ако не е поинаку утврдено во оваа Конвенција, и секои надоместоци доделени за одржување или подобрување на способноста за заработувачка, паушални надоместоци кои се исплаќаат наместо пензии и евентуално исплатите по пат на враќање на придонесите ;

т. со терминот « детски додатоци » се означуваат периодичните парични додатоци одобрени според бројот и возраста на децата ; со изразот « семејни додатоци » се означува секаков надомест во натура или во пари за да се компензираат трошоците за семејно издржување, освен специјалните породилни додатоци изречито исклучени во Анекс II ; секоја заинтересирана Договорна страна ќе соопшти согласно одредбите од Член 81, став 1, за секоја измена што треба да се направи во Анекс II во врска со специјалните породилни додатоци предвидени од неговото законодавство ;

ќ. со терминот « помош во случај на смрт » се означува секоја еднократна сума која се исплаќа во случај на смрт, освен паушалните надоместоци наведени во алинеа с. од овој член ;

у. терминот « надоместоци преку придонеси » се однесува на надоместоците чие доделување зависи било од непосредно финансиско учество на заштитените лица или на нивниот работодавец, било од период за квалификација за професионална дејност, и на законодавството или системите кои обезбедуваат такви надоместоци; надоместоците чие доделување не зависи од непосредно финансиско учество на заштитените лица или на нивниот работодавец, ниту од период на квалификација за професионална дејност, и законодавството или системите според кои исклучиво се доделуваат, се нарекуваат « надоместоци без придонеси »;

ф. со терминот « надоместоци доделени според преодни режими » се означуваат надоместоци доделени на лица кои се над одредена возраст во моментот на влегувањето во сила на применливото законодавство, или надоместоци привремено доделени со оглед на настани кои се случиле или на периоди извршени надвор од постоечките граници на територијата на Договорна страна.

Член 2

1. Оваа Конвенција се однесува на сите законодавства кои ги регулираат следните области на социјалната заштита :

- а. надоместок во случај на болест и породилно ;
- б. надоместок во случај на инвалидитет ;

Unofficial, unrevised translation

- в. старосна пензија ;
- г. семејна пензија ;
- д. надоместок при повреда на работно место и професионално заболување;
- ѓ. помош во случај на смрт
- е. парична помош за невработеност ;
- ж. семејни додатоци.

2. Оваа Конвенција се однесува на сите општи системи за социјална заштита и посебни системи, било да се преку придонеси или без придонеси, вклучувајќи ги системите за одговорност на работодавците во врска со надоместоците утврдени во предходниот став. Билатерални или мултилатерални договори меѓу две или повеќе Договорни страни ги утврдуваат, колку што е можно, условите во кои оваа Конвенција се однесува на системите поставени преку колективни договори кои се задолжителни со одлука на јавните власти.

3. Што се однесува на системите за морнари, одредбите од Глава III на оваа Конвенција се однесуваат без повреда на законодавството на некоја Договорна страна кое ги утврдува обврските на бродосопствениците, кои се сметаат како работодавци, за примената на оваа Конвенција.

4. Оваа Конвенција не се однесува на системите за социјална или лекарска помош, на системите за надомест за лицата жртви на војна или на нејзините последици, или на посебни системи за државните службеници или за лицата кои се третираат како такви.

5. Оваа Конвенција не се однесува на законодавството наменето да спроведе конвенција за социјална заштита склучена меѓу една Договорна страна и една или повеќе други Држави.

Член 3

1. Анексот II ги утврдува за секоја Договорна страна законодавствата и системите од Член 2, став 1 и 2.

2. Согласно одредбите од Член 81, став 1, секоја Договорна страна ќе соопшти за секоја измена што треба да се направи во Анексот II како резултат на усвојувањето на ново законодавство. Тоа соопштение треба да се достави во рок од три месеци по објавувањето на законодавството или, во

случај да законодавството било објавено пред денот на ратификацијата на оваа Конвенција, на денот на ратификацијата.

Член 4

1. Одредбите на оваа Конвенција се однесуваат на :

а. лицата кои се или кои биле подложни на законодавството на една или на повеќе Договорни страни и кои се државјани на една Договорна страна, или кои се бегалци или лица без државјанство со место на живеење на територијата на една Договорна страна, како и членовите на нивните семејства и нивните наследници ;

б. наследниците на лицата кои биле подложни на законодавството на една или повеќе Договорни страни, без оглед на државјанството на овие лица, кога овие наследници се државјани на една Договорна страна, или бегалци или лица без државјанство со место на живеење на територијата на една Договорна страна ;

в. без повреда на Член 2, став 4, на државни службеници и лица кои се сметаат како такви според законодавството на заинтересираната Договорна страна, доколку се подложни на законодавството на онаа Договорна страна на која оваа Конвенција се однесува.

2. Покрај одредбите на алинеа в. од предходниот став, категориите на лица – различни од членовите на персоналот на службата на дипломатските мисии или на конзуларните служби – и лицата вработени во приватната служба на службените лица на тие мисии или служби – за коишто Виенската Конвенција за дипломатски односи и Виенската Конвенција за конзуларни односи предвидуваат ослободување од одредбите за социјална заштита коишто се во сила во Државата која ја прима акредитацијата, не ги користат одредбите на оваа Конвенција.

Член 5

1. Под услов на одредбите од Член 6, оваа Конвенција ги заменува, во поглед на лицата на кои се однесува, конвенциите за социјална заштита коишто обврзуваат:

а. исклучиво две или повеќе Договорни страни; или

б. најмалку две Договорни страни и една или повеќе други Држави во поглед на случаи за кои не се бара дејствување од институција на една од последните Држави.

2. Сепак, доколку примената на некои одредби на оваа Конвенција зависи од склучувањето на билатерални или мултилатерални договори, одредбите на конвенциите утврдени во алинеата а. и б. од горенаведениот став се применливи сè до влегувањето во сила на тие договори.

Член 6

1. Одредбите на оваа Конвенција нема да влијаат на обврските кои произлегуваат од некоја конвенција усвоена од Меѓународната Конференција за Трудот.

2. Оваа Конвенција нема да влијае на одредбите за социјална заштита од Договорот од 25 март 1957 год., со кој се основа Европската Економска Заедница, ниту на асоцијативните договори предвидени според тој Договор, ниту пак на превземените мерки за примена на тие одредби.

3. Покрај одредбите од Член 5, став 1, две или повеќе Договорни страни, со взаемен договор и што се однесува на нив, можат да ги одржат во сила одредбите од конвенциите за социјална заштита со кои се обврзани, со тоа што ќе ги прецизираат во Анексот III или, доколку се работи за одредби поврзани со примената на овие конвенции, со тоа што ќе ги прецизираат во анекс на Дополнителениот договор за примена на оваа Конвенција.

4. Сепак, оваа Конвенција се однесува на сите случаи за кои се бара дејствување од некоја институција на Договорната страна различна од оние кои се обврзани со одредбите утврдени во став 2 или став 3 од овој член, како и во случајот на лицата кои имаат право на надоместоци според оваа Конвенција и на кои горенаведените одредби исклучиво не се однесуваат.

5. Две или повеќе Договорни страни кои се обврзани со одредбите утврдени во Анекс III, со взаемен договор и што се однесува на нив, можат да пристапат кон соодветни измени на овој анекс со тоа што ќе ги соопштат согласно одредбите од Член 81, став 1.

Член 7

1. Две или повеќе Договорни страни, доколку е потребно, можат меѓусебно да склучат конвенции за социјална заштита основани на принципите на оваа Конвенција.

2. Согласно одредбите од Член 81, став 1, секоја Договорна страна ќе соопшти за секоја конвенција што ќе ја склучи според предходниот став, како и за секоја натамошна измена или откажување од една таква конвенција. Соопштението се обезбедува во рок од три месеци од денот на влегувањето во сила на таа конвенција или нејзината измена, или од денот на кој откажувањето станува правосилно.

Член 8

1. Доколку не е на друг начин утврдено со оваа Конвенција, лицата коишто се со место на живеење на територијата на една Договорна страна и на коишто се однесува Конвенцијата, ги имаат истите права и обврски како државјаните на таа Страна според законодавството на секоја Договорна страна.

2. Сепак, правото на надоместоци без придонеси, чишто износ не зависи од времетраењето на остварените периоди на живеење, може да биде условено со тоа што корисникот да живеел на територијата на заинтересираната Договорна страна или, во случај на семејна пензија, со тоа што починатиот да живеел таму за еден период којшто не може да биде :

а. поголем од шест месеци непосредно пред поднесувањето на барањето за надоместок за породилно и парична помош за невработеност ;

б. поголем од пет последователни години непосредно пред поднесувањето на барањето за надоместок во случај на инвалидитет, или непосредно пред смртта што се однесува на семејна пензија;

в. поголем од десет години помеѓу возраст од шеснаесет години и возраста за старосна пензија, од кои можно е да се бара пет години непосредно да му предходат на поднесувањето на барањето што се однесува на старосната пензија .

3. Доколку едно лице не ги исполнува условите наведени во алинеа б. или алинеа в. од горенаведениот став, но кое било подложно – или со случај на семејна пензија, ако починатиот бил подложен – на законодавството на заинтересираната Договорна страна за најмалку една година, тоа лице или наследниците на починатиот сепак имаат право, без повреда на одредбите од Член 27, на надоместоци пресметани врз основа на целосен надоместок и до износ кој не го надминува истиот :

а. во случај на надоместок за инвалидитет или помош во случај на смрт, сразмерно на бројот на годините на живеење остварени од заинтересираното лице или починатото лице според горенаведеното законодавство, помеѓу денот на кој наполнило шеснаесет години и денот на неговата неспособност за работа проследено со инвалидитет или смрт, на две третини од бројот на години меѓу овие два датуми, без да се земат предвид годините по возраста за старосна пензија ;

б. во случај на старосна пензија, сразмерно на бројот на години на живеење остварени од заинтересираното лице според горенаведеното законодавство меѓу денот на кој наполнило шеснаесет години и возраста за старосна пензија, на триесет години.

4. Анексот IV ги утврдува, за секоја заинтересирана Договорна страна, надоместоците предвидени според нејзиното законодавство на кое одредбите од став 2 или став 3 од овој член се однесуваат.

5. Согласно одредбите од Член 81, став 1, секоја заинтересирана Договорна страна ќе соопшти за секоја измена која треба да се направи на Анексот IV. Доколку таа измена произлегува од усвојувањето на ново законодавство, соопштението се обезбедува во рок од три месеци од денот на објавување на законодавството или, во случај да законодавството било објавено пред денот на ратификација на оваа Конвенција, на денот на ратификацијата.

6. Одредбите од став 1 од овој член нема да влијаат на законодавството на некоја Договорна страна што се однесува на учеството во управата за социјална заштита или членството во судови надлежни за социјална заштита.

7. Може да се донесат посебни мерки што се однесува на учеството во доброволното или факултативното континуирано осигурување на лица кои не живеат на територијата на заинтересираната Договорна страна, или правото на надоместок според преодни режими утврдени во Анекс VII.

Член 9

1. Користењето на одредбите од конвенциите за социјална заштита кои остануваат важечки според Член 6, став 3, и одредбите од конвенциите за социјална заштита договорени според Член 7, став 1, може да се прошири на државјаните на секоја Договорна страна преку договор меѓу Страните со кој се обврзуваат.

2. Анексот V ги утврдува одредбите од конвенциите за социјална заштита кои остануваат важечки според Член 6, став 3, и чијашто примена се проширува, согласно став 1 од овој член, на државјаните на секоја Договорна страна.

3. Согласно одредбите од Член 81, став 1, заинтересираните Договорни страни ќе соопштат за одредбите од конвенциите за социјална заштита договорени од нив според Член 7, став 1, чијашто примена се проширува, согласно став 1 од овој член, на државјаните на секоја Договорна страна. Одредбите на горенаведените конвенции се наведуваат во Анекс V.

4. Две или повеќе Договорни страни кои се обврзани со одредбите утврдени во Анекс V, со взаемен договор и што се однесува на нив, можат да пристапат кон соодветни измени на овој анекс со тоа што ќе ги соопштат согласно одредбите од Член 81, став 1.

Член 10

Доколку законодавството на некоја Договорна страна го условува признавањето на доброволното или факултативното континуирано осигурување со остварувањето на периоди на осигурување, институцијата која го применува ова законодавство за таа цел ги зема предвид до потребната мера периодите на осигурување остварени според законодавството на било која друга Договорна страна, со цел сумирање на периодите, и евентуално периодите на живеење остварени после шеснаесет години според системот без придонеси на друга Договорна страна, како да станува збор за периоди на осигурување остварени според законодавството на првата Страна.

Член 11

1. Доколку не е поинаку утврдено со оваа Конвенција, паричниот надоместок во случај на инвалидитет, парична старосна пензија или паричната семејна пензија, пензиите во поглед на повреда на работно место или професионални заболувања, помош во случај на смрт, кои се исплаќаат според законодавството на една или повеќе Договорни страни, не можат да бидат подложни на намалување, промена, одлагање, укинување или губење на правата поради фактот што корисникот е со место на живеење на територијата на Договорна страна различна од онаа во која се наоѓа институцијата одговорна за плаќањето.

2. Покрај одредбите од Член 8, став 1 и 2, надоместокот во случај на инвалидитет, старосната пензија или семејна пензија утврдена во Анексот IV се пресметуваат согласно одредбите на алинеата а. или алинеата б. од став 3 на горенаведениот Член 8, според случајот, ако корисникот е со место на живеење на територијата на Договорна страна различна од онаа во која се наоѓа институцијата одговорна за плаќањето.

3. Одредбите од став 1 и 2 од овој член не се однесуваат на следните надоместоци, доколку се наведени во Анексот VI :

а. посебни надоместоци без придонеси одобрени на инвалиди кои неможат да остварат живеачка ;

б. посебни надоместоци без придонеси одобрени на лица кои немаат право на нормални надоместоци ;

в. надоместоци одобрени според преодни режими ;

г. посебни надоместоци одобрени како помош или во случај на потреба.

4. Согласно одредбите од Член 81, став 1, секоја заинтересирана Договорна страна ќе соопшти за секоја измена која треба да се направи на Анексот VI. Доколку таа измена произлегува од усвојувањето на ново законодавство, соопштението се обезбедува во рок од три месеци од денот на објавување на законодавството или, во случај да законодавството било објавено пред денот на ратификација на оваа Конвенција, на денот на ратификацијата.

5. Доколку законодавството на Договорна страна го условува исплаќањето на придонесите со тоа да заинтересираното лице веќе не е подложно на задолжително осигурување, тој услов не се смета за исполнет сè додека лицето е подложно на задолжително осигурување според законодавството на било која друга Договорна страна.

6. Договорните страни ќе ги утврдат преку билатерални или мултилатерални договори условите за плаќање на надоместоците наведени во став 1 од овој член коишто им се должат на лицата кои уживаат права според оваа Конвенција и кои се со место на живеење на територијата на една Држава која не е Договорна страна.

Член 12

Правилата со кои се регулираат промените во стапките на надоместоците предвидени со законодавството на една Договорна страна се применуваат на надоместоците кои се исплаќаат според тоа законодавство согласно одредбите на оваа Конвенција.

Член 13

1. Освен надоместоците за инвалидитет, старосна пензија, семејна пензија или професионално заболување кои се исплаќаат од институциите на две или повеќе Договорни страни согласно одредбите од Член 29 или Член 47, алинеа б., оваа Конвенција не го доделува ниту го задржува правото на повеќе надоместоци од иста природа или повеќе надоместоци кои се однесуваат на еден ист период на задолжително осигурување.

2. Одредбите за намалување, укинување или губење на надоместоците предвидени со законодавството на Договорна страна, во случај на поклопување на еден надоместок со други надоместоци или со други приходи, или поради професионална дејност, исто така се однесуваат на корисник во поглед на надоместоци стекнати според законодавството на друга Договорна страна или на добиени приходи, или професионална дејност на територијата на друга Договорна страна. Сепак, ова правило не се однесува на надоместоци од иста природа исплатени за инвалидитет, старосна пензија, семејна пензија или професионално заболување од институциите на две или повеќе Договорни страни согласно одредбите на Член 29 или Член 47, алинеа б.

Глава II – Одредби кои ја утврдуваат применливоста на законодавството

Член 14

Што се однесува на лицата опфатени со оваа Конвенција, применливоста на законодавството се утврдува според следните одредби :

а. вработените лица кои работат на територијата на една Договорна страна се подложни на законодавството на таа Страна, иако се со место на живеење на територијата на друга Договорна страна или ако претпријатието или работодавецот кое ги вработува е со главно седиште или место на живеење на територијата на друга Договорна страна ;

б. работниците кои ја остваруваат нивната професионална дејност на брод кој плови под знамето на една Договорна страна се подложни на законодавството на таа Страна ;

в. самостојните работници кои ја остваруваат нивната професионална дејност на територијата на една Договорна страна се подложни на законодавството на таа Страна, иако живеат на територијата на друга Договорна страна ;

г. државните службеници и лицата кои се третираат како такви се подложни на законодавството на Договорната страна во чијашто администрација се вработени.

Член 15

1. Правилото од Член 14, алинеа а. подложи на следниве исклучоци или измени :

а. i вработените лица кои работат на територијата на една Договорна страна за претпријатие кое претставува нивен редовен работодавец и кои се испратени од тоа претпријатие на работа на територијата на друга Договорна страна остануваат подложни на законодавството на првата Страна под услов да очекуваното времетраење на работата не надминува дванаесет месеци и да не бидат испратени на замена на други вработени лица кои го завршиле нивниот период на работа во странство ;

ii доколку работата што треба да се изврши се продолжи поради непредвидливи околности за период подолг од првичниот и надминува дванаесет месеци, законодавството на првата Страна останува применливо сè до завршувањето на работата, под услов на согласност на надлежната власт на втората Страна или на телото назначено од таа Страна ;

б. i вработените лица кои работат во меѓународен сообраќај на територијата на една или повеќе Договорни страни како патнички персонал во служба на претпријатие со главно седиште на територијата на една Договорна страна и кое, во име на други или за своја сметка, превезува патници или стоки во железнички, друмски, воздушен сообраќај или внатрешна пловидба, се подложни на законодавството на последната Страна ;

ii сепак, доколку се вработени од филијала или постојано застапништво на горенаведеното претпријатие на територијата на Договорна страна различна од Страната на чијашто територија е со главно седиште, тие се подложни на законодавството на Договорната страна на чијашто територија филијалата или постојаното застапништво се наоѓа ;

iii доколку целосно или воглавно се вработени на територијата на Договорната страна каде што живеат, тие се подложни на законодавството на таа Страна, иако претпријатието кое ги вработува не е ни со главно седиште, ни филијала, ни постојано застапништво на таа територија ;

в. i вработните лица различни од оние кои работат во меѓународен сообраќај кои нормално ја обавуваат професионалната дејност на територијата на две или повеќе Договорни страни се подложни на законодавството на Договорната страна на чијашто територија живеат ако нивната професионална дејност се извршува делумно на таа територија или ако се вработени од повеќе претпријатија со главно седиште или повеќе работодавци со место на живеење на територијата на различни Договорни страни ;

ii во други случаи, тие се подложни на законодавството на Договорната страна на чијашто територија претпријатието кое ги вработува е со главно седиште или нивниот работодавец е со место на живеење ;

г. вработените лица кои работат на територијата на Договорна страна за претпријатие кое е со главно седиште на територијата на друга Договорна страна и кое се наоѓа на заедничката граница на заинтересираните Договорни страни се подложни на законодавството на Договорната страна на чијашто територија претпријатието е со главно седиште.

2. Правилото од Член 14, алинеа б. подложи на следниве исклучоци :

а. вработените лица кои работат за претпријатие кое претставува нивен редовен работодавец, било на територијата на една Договорна страна или на брод кој плови под знамето на Договорна страна, и кои се испратени од тоа претпријатие на работа во негово име на брод кој плови под знамето на друга Договорна страна, остануваат подложни на законодавството на првата Страна, под условите утврдени во став 1, алинеа а. на овој член ;

б. работниците кои нормално ја обавуваат нивната професионална дејноста во територијалните води или на пристаниште на една Договорна страна на брод кој плови под знамето на друга Договорна страна, но кои не се членови на екипажот, се подложни на законодавството на првата Страна ; и

в. вработените лица кои работат на брод кој плови под знамето на една Договорна страна и кои се платени за таа дејност од претпријатие со главно седиште или лице со место на живеење на територијата на друга Договорна страна, се подложни на законодавството на последната Страна ако живеат на нејзината територија ; претпријатието или лицето кое го исплаќа приходот се смета како работодавец со цел да се примени горенаведеното законодавство.

3. Правилото од Член 14, алинеа в. подложи на следниве исклучоци или измени :

а. сомовработените лица кои живеат на територијата на една Договорна страна и ја обавуваат нивната професионална дејност на територијата на друга Договорна страна се подложни на законодавството на првата Страна :

i доколку втората Страна нема законодавство кое се однесува на нив, или

ii доколку, според законодавството на двете заинтересирани Страни, самостојните работници се подложни на тоа законодавство само поради фактот дека живеат на територијата на тие Страни ;

б. самостојните работници кои нормално ја обавуваат нивната професионална дејност на територијата на две или повеќе Договорни страни се подложни на законодавството на Договорната страна на чијашто територија живеат, ако делумно работат на територијата или, ако според законодавството, се подложни на него само поради фактот дека живеат на територијата на таа Страна ;

в. доколку самостојните работници наведени во предходната алинеа не обавуваат дел од нивната професионална дејност на територијата на Договорната страна каде што живеат, или доколку според законодавството на таа Страна не се подложни на него само поради фактот дека живеат, или доколку таа Страна нема законодавство кое се однесува на нив, тие се подложни за законодавството утврдено со заеднички договор меѓу заинтересираните Договорни страни или нивните надлежни власти.

4. Доколку поради предходните ставови на овој член, работник подложи на законодавството на Договорна страна на чијашто територија не работи, тоа

законодавство се однесува на него како да работел на територијата на таа Страна.

Член 16

1. Одредбите на Член 14 и Член 15 не се однесуваат на доброволно или факултативно континуирано осигурување.

2. Доколку примената на законодавството на две или повеќе Договорни страни би резултирала со зачленување во систем на задолжително осигурување и истовремено да овозможи членување во еден или повеќе системи на доброволно или факултативно континуирано осигурување, заинтересираното лице исклучиво е подложно на системот на задолжителното осигурување. Сепак, во поглед на инвалидските, старосните пензии и пензиите во случај на смрт, оваа Конвенција нема да влијае на одредбите на законодавството на Договорна страна која овозможува истовремено зачленување во систем на доброволно или факултативно континуирано осигурување и во систем на задолжително осигурување.

3. Доколку примената на законодавството на две или повеќе Договорни страни би резултирала со можноста за членство во два или повеќе системи на доброволно или факултативно континуирано осигурување, заинтересираното лице се прифаќа само во системот на доброволно или факултативно континуирано осигурување на Договорната страна на чија територија живее или, ако не живее на територијата на една од овие Договорни страни, во системот на таа Договорна страна за чиешто законодавство се определил.

Член 17

1. Одредбите од Член 14, алинеа а. се однесуваат на членовите на персоналот на службата на дипломатските мисии или на конзуларните служби, како и на лицата вработени во приватната служба на службените лица на тие мисии или служби.

2. Сепак, работниците наведени во предходниот став, кои се државјани на Договорната страна која се јавува како Држава која ги праќа акредитивите, можат да се определат за примената на законодавството на таа Страна. Таквото право на избор може само еднаш да се искористи, во рок од три месеци по влегувањето во сила на оваа Конвенција или на денот кога заинтересираното лице е вработено во дипломатската мисија или конзуларната служба или кога влегува во приватната служба на службено лице на таа мисија или служба, според случајот. Овој избор станува правосилен на денот кога се искористува.

Член 18

1. Надлежните власти на две или повеќе Договорни страни можат преку договор да предвидат исклучоци во одредбите од Член 14 до Член 17 во интерес на заинтересираните лица.

2. Примената на одредбите од предходниот став доколку е потребно подложи на барање од заинтересираните работници и евентуално од нивните работодавци. Од друга страна, таквата примена е предмет на одлука со која надлежната власт на Договорната страна на која се однесува законодавството потврдува дека горенаведените работници не се веќе подложни на горенаведеното законодавство и од тој момент ќе подложат на законодавството на друга Договорна страна.

Глава III – Посебни одредби кои ги регулираат разните категории на надоместоци**Подглавје 1 – Болест и породилно****Член 19**

1. Доколку законодавството на една Договорна страна го условува стекнувањето, задржувањето или наплатувањето на правата на надомест со остварувањето на периоди на осигурување, надлежната институција на таа Страна за таа цел ги зема предвид до потребната мера периодите на осигурување остварени според законодавството на било која друга Договорна страна, со цел сумирање на периодите, и евентуално периодите на живеење остварени после шеснаесет години според системот без придонеси на друга Договорна страна, како да станува збор за периоди на осигурување остварени според законодавството на првата Страна.

2. Доколку законодавството на една Договорна страна го условува признавањето на задолжителното осигурување со остварувањето на периоди на осигурување, за таа цел се земаат предвид до потребната мера периоди на осигурување остварени според законодавството на било која друга Договорна страна и евентуално периоди на живеење остварени после шеснаесет години според системот без придонеси на друга Договорна страна, со цел сумирање на периодите, како да станува збор за периоди на осигурување остварени според законодавството на првата Страна.

Член 20

1. Лицата кои живеат на територијата на Договорна страна различна од надлежната Држава и кои ги исполнуваат условите за добивање на правото утврдено со законодавството на последната Држава, евентуално со оглед на

одредбите на Член 19, ќе добиваат на територијата на Договорната страна во која живеат :

а. надоместоци во натура, обезбедени на товар на надлежната институција од институцијата од местото на живеење согласно одредбите од законодавството кое го применува последната институција, како да овие лица членуваат во неа ;

б. парични надоместоци, исплатени од надлежната институција согласно одредбите од законодавството кое го применува, како да овие лица живеат на територијата на надлежната Држава. Сепак, со договор меѓу надлежната институција и институцијата од местото на живеење, паричните надоместоци можат исто така да се исплаќаат преку последната институција, во име на надлежната институција.

2. Одредбите од предходниот став се применуваат, *mutatis mutandis*, на членовите на семејството кои живеат на територијата на една Договорна страна различна од надлежната Држава, што се однесува до надоместоците во натура.

3. Надоместоците исто така можат да им се исплатуваат на пограничните работници од надлежната институција на територијата на надлежната Држава, согласно одредбите од законодавството на таа Држава, како да живеат на нејзината територија. Сепак, членовите на нивните семејства имаат право на надоместоци во натура според истите услови само доколку постои договор за таа цел меѓу надлежните власти на заинтересираните Договорни страни, или во отсуство на тоа, освен во итни случаи, ако постои предходна дозвола од надлежната институција.

4. Лицата на кои овој член се однесува, кои се различни од погранични работници или членови на нивните семејства, кои привремено живеат на територијата на надлежната Држава, имаат право на надоместоци согласно одредбите од законодавството на таа Држава како да живеат на нејзината територија иако тие веќе добивале надоместоци за истиот случај на болест или породилно пред нивниот привремен престој.

5. Лицата на кои овој член се однесува и кои го префрлуваат нивното место на живеење на територијата на надлежната Држава имаат право на надоместоци согласно одредбите од законодавството на таа Држава, иако тие веќе добивале надоместоци за истиот случај на болест или породилно пред префрлувањето на нивното место на живеење.

Член 21

1. Лицата кои ги исполнуваат условите за правото на надоместоци според законодавството на надлежната Држава, евентуално со оглед на одредбите на Член 19, и :

а. чија состојба бара непосредно обезбедување на надоместоци за време на привремен престој на територијата на една Договорна страна различна од надлежната Држава, или

б. на кои им се дозволува од надлежната институција, откако имаат право на надоместоци исплатени од таа институција, да се вратат на територијата на Договорната страна различна од надлежната Држава каде што живеат или да го префлат нивното место на живеење на територијата на Договорната страна различна од надлежната Држава, или

в. на кои им се дозволува од надлежната институција да одат на територијата на Договорната страна различна од надлежната Држава со цел да го добијат лекувањето кое нивната состојба го бара,

добиваат :

i надоместоци во натура, обезбедени на товар на надлежната институција од институцијата од местото на живеење или привремениот престој согласно одредбите од законодавството кое го применува последната институција, како да овие лица членуваат во неа, за период не поголем од оној кој може да биде утврден од законодавството на надлежната Држава ;

ii парични надоместоци, исплатени од надлежната институција согласно одредбите од законодавството кое го применува, како да овие лица се наоѓаат на територијата на надлежната Држава. Сепак, со договор меѓу надлежната институција и институцијата од местото на живеење или на привремениот престој, паричните надоместоци можат исто така да се исплаќаат преку последната институција, во име на надлежната институција.

2. а. Дозволата наведена во алинеа б. од предходниот став може да се одбие само ако патувањето може да наштети на здравствената состојба или текот на лекувањето на заинтересираното лице ;

б. дозволата наведена во алинеа в. од предходниот став неможе да се одбие кога потребното лекување неможе да се обезбеди на територијата на Договорната страна во која заинтересираното лице живее.

3. Одредбите од предходниот став на овој член се применуваат, *mutatis mutandis*, на членовите на семејството што се однесува на надоместоците во натура.

Член 22

1. Доколку законодавството на една Договорна страна го условува обезбедувањето на надоместоци во натура за членовите на семејството со тоа да бидат лично осигурани, одредбите од Член 20 и Член 21 се однесуваат на членовите на семејството на лице подложно на тоа законодавство само ако лично членуваат во истата институција на горенаведената Страна како тоа лице, или во друга институција на горенаведената Страна која ги обезбедува соодветните надоместоци.

2. Доколку законодавството на една Договорна страна предвидува пресметувањето на паричните надоместоци да се основа на просечните примања, надлежната институција на таа Страна ги утврдува тие просечни примања исклучиво врз основа на примањата утврдени за време на периодите остварени според горенаведеното законодавство.

3. Доколку законодавството на една Договорна страна предвидува пресметувањето на паричните надоместоци да се основа на фиксни примања, надлежната институција на таа Договорна страна исклучиво ги зема предвид фиксните примања или, евентуално, просекот на фиксните примања кој е соодветен на периодите остварени според горенаведеното законодавство.

4. Доколу законодавството на една Договорна страна предвидува износот на паричните надоместоци да варира со бројот на членовите на семејството, надлежната институција на таа Страна исто така ги зема предвид членовите на семејството кои живеат на територијата на друга Договорна страна, како да живеат на територијата на првата Страна.

Член 23

Невработените лица кои ги исполнуваат условите за правото на надоместоци во натура според законодавството на Договорната страна која е одговорна да ја обезбеди паричната помош за невработеност, евентуално со оглед на одредбите од Член 19, имаат право, заедно со членовите на нивните семејства, на надоместоци во натура ако живеат на територијата на друга Договорна страна. Тие надоместоци во натура се обезбедуваат од институцијата од местото на живеење согласно одредбите од законодавството кое го применува таа институција, како да заинтересираните лица имаат право на надоместоци според тоа законодавство, но товарот го сноси надлежната институција на прво наведената Страна.

Член 24

1. Кога корисникот на пензија според законодавството на две или повеќе Договорни страни има право на надоместоци во натура според

законодавството на Договорната страна на чијашто територија живее, евентуално со оглед на одредбите на Член 19, тие надоместоци се обезбедуваат за него и за членовите на неговото семејство од институцијата од местото на живеење на нејзин товар, како да е корисник на пензија според законодавството само на последната Страна.

2. Кога корисникот на пензија според законодавството на една Договорна страна, или на пензии според законодавството на две или повеќе Договорни страни, нема право на надоместоци во натура според законодавството на Договорната страна на чијашто територија живее, сепак има право на тие надоместоци лично за него, и за членовите на неговото семејство, ако има право на нив според законодавството на првата Страна, или на една од првите Страни, евентуално со оглед на одредбите на Член 19, или доколку би имал право на нив ако живее на територијата на една од тие Страни. Надоместоците во натура се обезбедуваат од институцијата од местото на живеење, согласно одредбите на законодавството кое го применува, како да корисникот на пензија има право на горенаведените надоместоци според тоа законодавство, но товарот го сноси институцијата како што е утврдено според правила наведени во следниот став.

3. Во случаите наведени во предходниот став, институцијата која ќе го сноси товарот на надоместоците во натура се утврдува според следните правила :

а. доколку корисникот на пензија има право на горенаведените надоместоци според законодавството на само една Договорна Страна, товарот го сноси надлежната институција на таа Страна ;

б. доколку корисникот на пензија има право на горенаведените надоместоци според законодавството на две или повеќе Договорни страни, товарот го сноси надлежната институција на Договорната страна според чиешто законодавство корисникот на пензија има остварено најдолг период на осигурување или живеење ; ако според ова правило две или повеќе институции би биле обврзани за товарот на надоместоците, товарот го сноси институцијата на Договорната страна на чиешто законодавство корисникот на пензија бил последно подложен.

4. Кога членовите на семејството на корисникот на пензија според законодавството на една Договорна страна или на пензии според законодавството на две или повеќе Договорни страни живеат на територијата на една Договорна страна различна од онаа во која корисникот на пензија живее, тие добиваат надоместоци во натура како да корисникот на пензија живее на истата територија, под услов да има право на тие надоместоци според законодавството на една Договорна страна. Надоместоците во натура се обезбедуваат од институцијата на местото на живеење на членовите на семејството според одредбите на законодавството кое го применува, како да

имаат право на тие надоместоци според тоа законодавство, но нивниот товар го сноси институцијата од местото на живеење на корисникот на пензијата.

5. Членовите на семејството на кои предходниот став се однесува, а кои го пренесуваат нивното место на живеење на територијата на Договорната Страна во која корисникот на пензијата живее имаат право на надоместоци според одредбите на законодавството на таа Страна иако веќе добивале надоместоци за истиот случај на болест или породилно пред префрлувањето на нивното место на живеење.

6. Корисникот на пензија според законодавството на една Договорна страна, или на пензии според законодавството на две или повеќе Договорни страни, кој има право на надоместоци во натура според законодавството на една од тие Страни, со членовите на неговото семејство, има право на такви надоместоци :

а. за време на привремен престој на територијата на една Договорна страна различна од онаа во која живеат, кога нивната состојба бара непосредно обезбедување на надоместок ; или

б. кога добиле одобрение од институцијата од местото на живеење да отидат на територијата на една Договорна страна различна од онаа во која живеат со цел да го добијат лекувањето за нивната состојба.

7. Во случаите наведени во предходниот став, надоместоците во натура се обезбедуваат од институцијата од местото на привремениот престој согласно одредбите на законодавството кое го применува, како да заинтересираните лица имаат право на тие надоместоци според тоа законодавство, но товарот го сноси институцијата од местото на живеење на корисникот на пензијата.

8. Доколку законодавството на една Договорна страна предвидува одбивање на придонеси од пензијата што се исплаќа за правото на надоместоци во натура, институцијата на Страната која ја исплаќа пензијата е овластена да ги изврши тие одбивања ако товарот на надоместоците во натура го сноси институција на таа Страна според овој член.

Член 25

1. Доколку законодавството применето од институцијата од местото на живеење или привремениот престој предвидува два или повеќе системи на осигурување при болест или породилно, правилата кои треба да се применат во поглед на обезбедувањето на надоместоците во натура, во случаите од Член 20, став 1 и 2, Член 21, став 1 и 3, Член 23 и Член 24, став 2, 4 и 6, се оние од општиот систем, или во отсуство, оние од системот за индустриските работници.

2. Доколку законодавството на една Договорна страна го условува доделувањето на надоместоци со потеклото на болеста, тој услов не се однесува на лицата опфатени со оваа Конвенција, без разлика на територијата на Договорната страна на која тие живеат.

3. Доколку законодавството на една Договорна страна утврдува максимален период за доделувањето на надоместоци, институцијата која го применува тоа законодавство евентуално може да го земе предвид периодот за кој надоместоците веќе биле обезбедени од институцијата на друга Договорна страна за истиот случај на болест или породилно.

Член 26

1. Примената на одредбите од Член 20, 21, 23 и 24 меѓу две или повеќе Договорни страни е подложна на склучувањето на билатерални или мултилатерални договори меѓу тие Страни кои исто така можат да содржат соодветни посебни модалитети.

2. Договорите наведени во предходниот став ги утврдуваат особено :

а. категориите на лица на кои се однесуваат одредбите од Член 20, 21, 23 и 24 ;

б. периодот за време на кој надоместоците во натура можат да се обезбедат од институцијата на една од Договорните страни, товарот го сноси институцијата на друга Договорна страна ;

в. посебните услови кои го регулираат обезбедувањето на протези , поголеми помошни направи и други поголеми надоместоци во натура ;

г. правилата да се спречи поклопување на надоместоци од иста природа ;

д. модалитетите за враќање на надоместоци обезбедени од институцијата на една Договорна страна, товарот го сноси институцијата на друга Договорна страна.

3. Две или повеќе Договорни страни можат да се договорат да нема враќање на надоместоците меѓу институциите под нивната надлежност.

Поглавје 2 – Инвалидски пензии, старосни пензии и пензии во случај на смрт

Оддел 1 – Општи одредби

Член 27

Кога едно лице било последователно или наизменично подложно на законодавството на две или повеќе Договорни страни, горенаведеното лице или неговиот наследник има право на надоместоци согласно одредбите на ова поглавје, иако тие лица би имале право да бараат надоместоци според законодавството на една или повеќе Договорни страни без да се применат овие одредби.

Член 28

1. Доколку законодавството на една Договорна страна го условува стекнувањето, задржувањето или наплатувањето на правата на надомест со остварувањето на периоди на осигурување, институцијата која го применува законодавството за таа цел ги зема предвид периодите на осигурување остварени според законодавството на било која друга Договорна страна, со цел сумирање на периодите, и евентуално периодите на живеење остварени после шеснаесет години според системот без придонеси на друга Договорна страна, како да станува збор за периоди на осигурување остварени според законодавството на првата Страна.

2. Доколку законодавството на една Договорна страна го условува стекнувањето, задржувањето или наплатувањето на правата на надомест со остварувањето на периоди на живеење, институцијата која го применува законодавството за таа цел ги зема предвид периодите на осигурување остварени според законодавството на било која друга Договорна страна, со цел сумирање на периодите, и евентуално периодите на живеење остварени после шеснаесет години според системот без придонеси на друга Договорна страна, како да станува збор за периоди на живеење остварени според законодавството на првата Страна.

3. Доколку, според законодавството на една Договорна страна, лицето истовремено членува во систем преку придонеси и систем без придонеси за истата евентуалност, институцијата на било која друга заинтересирана Договорна страна, што се однесува на примената на став 1 и 2 од овој член, го смета најдолгиот период на осигурување или живеење остварен според законодавството на првата Страна.

4. Доколку законодавството на една Договорна страна го условува обезбедувањето на некои надоместоци со остварувањето на периоди на осигурување во дејност која подложи на посебен систем или во посебна

дејност или вработување, се земаат предвид само периодите остварени според соодветен систем, или, во отсуство, во истата дејност или, евентуално, во истото вработување, според законодавството на други Договорни страни за доделувањето на тие надоместоци. Ако, покрај периодите остварени на овој начин, заинтересираното лице не ги исполнува условите за правата на горенаведените надоместоци, се земаат предвид заинтересираните периоди за доделување на надоместоци според општиот систем или, во отсуство, според системот што се применува за платените работници или вработените лица, според случајот.

5. Доколку законодавството на една Договорна страна, кое не бара правото на надоместоците или нивната сума да бидат подложни на посебен период на осигурување или вработување, но бара обезбедувањето на тие надоместоци да бидат условени со заинтересираното лице, или во случај на семејна пензија, починатото лице кое било подложно на тоа законодавство во моментот кога евентуалноста се појавува, тој услов се смета за исполнет ако заинтересираното лице или починатото лице, според случајот, било подложно во тој момент на законодавството на друга Договорна страна.

6. Доколку законодавството на една Договорна страна предвидува да може да се земе предвид периодот на исплата на пензија за стекнувањето, задржувањето или наплатувањето на право на надоместоците, надлежната институција на таа Договорна страна за таа цел го зема предвид било кој период за време на кој пензијата била исплатена според законодавството на друга Договорна страна.

Член 29

1. Институцијата на секоја Договорна страна на која заинтересираното лице било подложно утврдува, согласно законодавството кое го применува, дали тоа лице ги задоволува условите за правото на надоместоци евентуално со оглед на одредбите од Член 28.

2. Доколку заинтересираното лице ги исполнува тие услови, горенаведената институција го пресметува теоретскиот износ на надоместокот кој може да го бара ако сите периоди на осигурување или на место на живеење остварени според законодавството на заинтересираната Договорна страна, и земени предвид за утврдување на правото, согласно одредбите од Член 28, се исполнети исклучиво според законодавството кое го применува таа институција.

3. Сепак,

Unofficial, unrevised translation

а. во случај на надоместоци чијшто износ не зависи од времетраењето на остварените периоди, тој износ се смета како горенаведениот теоретски износ од предходниот став ;

б. во случај на надоместоци утврдени во Анексот IV, теоретскиот износ наведен во предходниот став може да се пресметува врз основа на целосен надоместок и до износ кој не го надминува тој надоместок ;

i. во случај на инвалидитет или смрт, сразмерно на вкупните периоди на осигурување и место на живеење остварени од заинтересираното лице или починатото лице, пред да се појави евентуалноста, според законодавството на сите заинтересирани Договорни страни и земени предвид согласно одредбите од Член 28, на две третини од бројот на години изминати меѓу денот на кој заинтересираното лице или починатото лице наполнува шеснаесет години и денот на кој се случува неспособноста за работа проследена со инвалидитет или смрт, според случајот, без оглед на годините по пензионирањето ;

ii. во случај на старост, сразмерно на вкупните години на осигурување и место на живеење остварени од заинтересираното лице според законодавството на сите заинтересирани Договорни страни, и земени предвид согласно одредбите од Член 28, до триесет години, без оглед на годините по пензионирањето.

4. Горенаведената институција потоа го пресметува вистинскиот износ на надоместокот што треба да го исплати на заинтересираното лице врз основа на теоретскиот износ пресметан согласно одредбите од став 2 или став 3 на овој член, според случајот, и сразмерно на периодите на осигурување или место на живеење остварени пред појавата на евентуалноста според законодавството кое го применува, на вкупниот број на периоди на осигурување или место на живеење остварени пред појавата на евентуалноста според законодавството на сите заинтересирани Договорни страни.

5. Кога законодавството на една Договорна страна предвидува износот на надоместоците или некои нивни делови да бидат сразмерни на остварените периоди на осигурување или место на живеење, надлежната институција на таа Страна може директно да ги пресмета тие надоместоци или горенаведени делови, само врз основа на периоди остварени според законодавството кое го применува, покрај одредбите на ставовите од 2 до 4 на овој член.

Член 30

1. За пресметувањето на теоретскиот износ наведен во Член 29, став 2 :

а. доколку законодавството на една Договорна страна предвидува дека надоместоците се пресметуваат врз основа на просечни примања, просечен придонес, просечно покачување или врз основа на односот на бруто

примањата на барателот за време на периодите на осигурување со просечните бруто примања на сите осигурани лица различни од почетниците, тие просечни бројки или односи се утврдуваат од надлежната институција на таа Страна само врз основа на периодите остварени според законодавството на горенаведената Страна или на бруто примањата што ги добива заинтересираното лице само за време на тие периоди ;

б. доколку законодавството на една Договорна страна предвидува дека надоместоците се пресметуваат врз основа на износот на примања, придонеси или покачувања, примањата, придонесите или покачувањата кои треба да се земат предвид од надлежната институција на таа Страна во поглед на периоди остварени според законодавството на други Договорни страни се утврдуваат врз основа на просечните примања, придонеси или покачувања регистрирани за периодите остварени според законодавството на првата Страна ;

в. доколку законодавството на една Договорна страна предвидува дека надоместоците се пресметуваат врз основа на фиксни примања или фиксен износ, примањата или износот кој треба да се земе предвид од надлежната институција на таа Страна во поглед на периодите остварени според законодавството на други Договорни страни е еднаков на фиксните примања или фиксниот износ или, според случајот, на просечните фиксни примања или просечениот фиксен износ кој е соодветен на периодите остварени според законодавството на првата Страна ;

г. доколку законодавството на една Договорна страна предвидува дека надоместоците се пресметуваат, во поглед на одредени периоди, врз основа на примања и, во поглед на други периоди, врз основа на фиксни примања или фиксен износ, надлежната институција на таа Страна ги зема предвид, во поглед на периодите остварени според законодавството на други Договорни страни, примањата или износите утврдени согласно одредбите на алинеа б. или алинеа в. од овој став, според случајот ; доколку во поглед на сите периоди остварени според законодавството на првата Страна, надоместоците се пресметуваат врз основа на фиксни примања или фиксен износ, примањата кои треба да се земат предвид од надлежната институција на таа Страна, во поглед на периоди остварени според законодавството на други Договорни страни, се еднакви на поимливите примања кои се соодветни на горенаведените фиксни примања или фиксен износ.

2. Доколку законодавството на една Договорна страна содржи правила за ревалоризирање на елементите земени предвид за пресметувањето на надоместоците, овие правила се применуваат, според случајот, на елементите земени предвид од надлежната институција на таа Страна, согласно одредбите на предходниот став, во поглед на периодите остварени според законодавството на други Договорни страни.

3. Доколку законодавството на една Договорна страна предвидува дека износот на надоместоците варираат со бројот на членовите на семејството, надлежната институција на таа Страна исто така ги зема предвид членовите на семејството кои живеат на територијата на друга Договорна страна, како да живеат на територијата на првата Страна.

Член 31

1. Покрај одредбите на Член 29, доколку вкупното траење на периодите на осигурување или место на живеење остварени според законодавството на една Договорна страна е помало од една година и доколку, земајќи ги предвид само тие периоди, не постои право на надоместоци според тоа законодавство, институцијата на заинтересираната Страна не е обврзана да доделува надоместоци во поглед на горенаведените периоди.

2. Периодите наведени во предходниот став се земаат предвид од институцијата на секоја од другите заинтересирани Договорни страни со цел примена на Член 29, освен став 4 од истиот.

3. Сепак, доколку примената на одредбите на став 1 од овој член би имала за ефект ослободување на сите заинтересирани институции од обврската за доделување надоместоци, надоместоците исклучиво се доделуваат според законодавството на последната Договорна страна чиешто услови се исполнети од заинтересираното лице, со оглед на одредбите од Член 28, како да сите периоди наведени во став 1 на овој член биле остварени според законодавството на таа Страна.

Член 32

1. Покрај одредбите од Член 29, доколку збирот на сите периоди на осигурување или место на живеење остварени според законодавството на една Договорна страна е најмалку една година но помал од пет години, институцијата на таа Страна не е обврзана да доделува старосна пензија во поглед на горенаведените периоди.

2. Периодите наведени во предходниот став се земаат предвид, со цел примена на Член 29, од институцијата на Договорната страна според чие законодавство заинтересираното лице остварило најголеми периоди на осигурување или место на живеење, како да периодите за кои станува збор биле остварени според законодавството на таа Страна. Доколку, според ова правило, горенаведените периоди би се зеле предвид од повеќе институции, тие се земаат предвид само од институцијата на Договорната страна на чиешто законодавство заинтересираното лице последно било подложно.

3. Институцијата наведена во став 1 од овој член и префрла на институцијата од став 2, како конечна исплата, паушална сума еднаква на десет пати од

Unofficial, unrevised translation

годишниот износ на делот на надоместок што се исплаќа од последно наведената институција, согласно одредбите од Член 29, во поглед на периоди остварени според законодавството кое го применува првата институција. Надлежните власти на заинтересираните Договорни страни можат да договорат разни спогодби за подмирување на нивните обврски во поглед на тие периоди.

4. Сепак, доколку примената на одредбите на став 1 од овој член би имала за ефект ослободување на сите заинтересирани институции од обврската за доделување надоместоци, надоместоците се доделуваат согласно одредбите од Член 29.

5. Доколку комбинираната примена на одредбите од Член 31, став 1, и од став 1 од овој член би имала за ефект ослободување на сите заинтересирани институции од обврската за доделување надоместоци, надоместоците се доделуваат согласно одредбите од Член 29, без повреда на одредбите од Член 31, став 1 и 2.

6. Примената на одредбите на предходниот став од овој член меѓу две или повеќе Договорни страни е подложна на склучување на билатерални или мултилатерални спогодби меѓу тие Страни и се ограничуваат на случаи во кои заинтересираните лица исклучиво биле подложни на законодавството на тие Страни.

Член 33

1. Ако заинтересираното лице не ги исполни во дадено време условите кои ги бара законодавството на сите заинтересирани Договорни страни, со оглед на одредбите од Член 28, но ги исполни условите од законодавството на само една или повеќе Страни, се применуваат следните одредби :

а. износот на надоместоците кој треба да се исплати се пресметува согласно одредбите на став 2 до 4 или став 5 од Член 29, според случајот, од секоја од надлежните институции кои го применуваат законодавството чишто услови се исполнети ;

б. сепак,

i. ако заинтересираното лице ги исполнува условите од најмалку две законодавства, без да има потреба да вклучи периоди на осигурување или место на живеење според законодавствата чишто услови не се исполнети, тие периоди не се земаат предвид со цел да се применат одредбите од Член 29, став 2 до 4 ;

ii. ако заинтересираното лице ги исполнува условите од само едно законодавство, без да има потреба да се повикува на одредбите од Член 28,

износот на надоместот кој треба да се исплати се пресметува исклучиво според одредбите на законодавството чишто услови се исполнети, земајќи предвид периоди остварени само според тоа законодавство.

2. Надоместоците одобрени според едно или повеќе заинтересирани законодавства во случајот утврден во предходниот став повторно се пресметуваат *ex officio*, согласно одредбите на став 2 до 4 или став 5 од Член 29, според случајот, постепено како што се исполнуваат условите утврдени од другото заинтересирано законодавство или законодавства, евентуално со оглед на одредбите од Член 28.

3. Надоместоците кои се одобруваат според законодавството на две или повеќе Договорни страни повторно се пресметуваат, согласно одредбите на став 1 од овој Член, по барање на корисникот, кога условите утврдени од едно или повеќе заинтересирани законодавства веќе не се исполнуваат.

Член 34

1. Доколку износот на надоместоците кои лицето би имало право да ги бара според законодавството на една Договорна Страна, без разлика на одредбите од Член 28 до 33, е поголем од вкупните надоместоци кои треба да се исплатат согласно тие одредби, надлежната институција на таа Страна исплаќа дополнителна сума еднаква на разликата меѓу двата износи, и го сноси целиот товар.

2. Доколку примената на одредбите од предходниот став би имала за ефект заинтересираното лице да има право на дополнителна сума од институциите на две или повеќе Договорни страни, ја добива само најголемата сума, и товарот се распределува меѓу надлежните институции на заинтересираните Договорни страни согласно односот меѓу износот на дополнителната сума кој секоја од нив треба да ја исплати доколку самата е засегната и износот на комбинираната дополнителна сума која сите горенаведени институции би требало го платат.

3. Дополнителната сума наведена во предходниот став од овој член се смета како составен дел од надоместоците кои ги обезбедува институцијата обврзана за исплата. Неговиот износ се утврдува еднаш и засекогаш, освен кога може да биде потребно да се применат одредбите на став 2 или став 3 од Член 33.

Оддел 2 – Посебни одредби за инвалидитет

Член 35

1. Во случај на влошување на инвалидноста за која лицето добива надоместоци според законодавството на само една Договорна страна, се применуваат следните одредби :

а. доколку заинтересираното лице, откако ги добива надоместоците, не било подложно на законодавството на било која друга Договорна страна, надлежната институција на првата Договорна страна е обврзана да доделува надоместоци, земајќи го предвид влошувањето, согласно одредбите на законодавството кое го применува таа институцијата ;

б. доколку заинтересираното лице, откако ги добива надоместоците, било подложно на законодавството на една или повеќе Договорни страни, надоместоците се доделуваат, земајќи го предвид влошувањето, согласно одредбите од Член 28 до 34 ;

в. во случајот наведен во предходната алинеа, денот на кој влошувањето било утврдено се смета како денот на кој евентуалноста се појавува ;

г. доколку во случајот наведен во алинеата б. на овој став заинтересираното лице нема право на надоместоци од институцијата на друга Договорна страна, надлежната власт на првата Страна е обврзана да доделува надоместоци, земајќи го предвид влошувањето, согласно одредбите на законодавството кое го применува таа институција.

2. Во случај на влошување на инвалидноста за која лицето добива надоместоци според законодавството на две или повеќе Договорни страни, надоместоците се доделуваат, земајќи го предвид влошувањето, согласно одредбите од Член 28 до 34. Одредбите од алинеа в. од предходниот став се применуваат, *mutatis mutandis*.

Член 36

1. Доколку, по укинувањето на надоместоците, исплатата на истите продолжи, тоа е направено од институцијата или институциите кои беа обврзани за исплата во моментот на укинувањето, без повреда на одредбите од Член 37.

2. Доколку, по укинувањето на надоместоците, здравствената состојба на заинтересираното лице го оправдува доделувањето на понатамошни надоместоци, тие надоместоци се доделуваат согласно одредбите од Член 28 до 34.

Член 37

1. Надоместоците за инвалидитет евентуално се претвораат во старосни пензии, според условите утврдени од законодавството или законодавствата според кои биле доделувани и согласно одредбите од Член 28 до 34.

2. Кога, во случајот наведен во Член 33, корисник на надоместоци за инвалидитет кои се исплаќаат според законодавството на една или повеќе Договорни страни има право на старосна пензија, секоја институција која е обврзана за исплата на надоместоци за инвалидитет продолжува да му ги плаќа на корисникот надоместоците на кои има право според законодавството кое го применува сè до моментот кога одредбите од предходниот став постануваат применливи во поглед на таа институција.

Поглавје 3 – Повреда на работно место и професионални заболувања**Член 38**

1. Работниците кои претрпеле повреда на работно место или се здобиле со професионално заболување и кои се со место на живеење на територијата на една Договорна страна различна од надлежната Држава имаат право да добиваат на територијата на Договорната страна во која живеат :

а. надоместоци во натура, обезбедени на товар на надлежната институција од институцијата од местото на живеење согласно одредбите на законодавството кое го применува последната институција, како да овие работници членуваат во него ;

б. парични надоместоци, исплатени од надлежната институција согласно одредбите на законодавството кое го применува, како да овие работници живеат на територијата на надлежната Држава. Сепак, со договор меѓу надлежната институција и институцијата од местото на живеење, парични надоместоци исто така можат да се исплатат преку последната институција, во име на надлежната институција.

2. Надоместоци исто така можат да се исплатуваат на погранични работници од надлежната институција на територијата на надлежната Држава, согласно одредбите на законодавството на таа Држава, како да живеат на нејзината територија.

3. Работниците на кои овој член се применува, различни од погранични работници, кои привремено престојуваат на територијата на надлежната Држава, имаат право на надоместоци согласно одредбите на законодавството на таа Држава како да се жители на нејзината територија иако предходно добивале надоместоци пред основање на нивниот привремен престој.

4. Работниците на кои се однесува овој член и кои го префрлуваат нивното место на живеење на територијата на надлежната Држава имаат право на надоместоци согласно одредбите на законодавството на таа Држава иако предходно добивале надоместоци пред префрлувањето на нивното место на живеење.

Член 39

Повредата на патот кон работното место или од работното место, која се случува на територијата на една Договорна страна различна од надлежната Држава, се смета како да се случила на територијата на надлежната Држава.

Член 40

1. Работниците кои претрпеле повреда на работното место или се здобиле со професионално заболување и :

а. кои привремено престојуваат на територијата на една Договорна страна различна од надлежната Држава, или

б. на кои, откако им било одобрено правото на надоместоци кои се исплаќаат од надлежната институција, им е одобрено од таа институција да се вратат на територијата на Договорната страна различна од надлежната Држава каде што живеат, или на кои им е одобрено да го префлат нивното место на живеење на територијата на Договорната страна различна од надлежната Држава, или

в. на кои им е одобрено од надлежната институција на отидат на територијата на Договорната страна различна од надлежната Држава со цел да добијат лекување потребно за нивната здравствена состојба, добиваат :

і. надоместоци во натура, обезбедени на товар на надлежната институција од институцијата од местото на живеење или на привремен престој согласно одредбите на законодавството кое го применува последната институција, како да овие работници членуваат во него, за еден период не поголем од периодот кој може да е биде утврден од законодавството на надлежната Држава ;

ii. парични надоместоци, исплатени од надлежната институција согласно одредбите на законодавството кое го применува, како да овие работници се на територијата на надлежната Држава. Сепак, со договор меѓу надлежната институција и институцијата од местото на живеење или привремен престој, паричните надоместоци можат да се исплатат преку последната институција, во име на надлежната институција.

2. а. Дозволата наведена во алинеа б. од предходниот став може да се одбие само ако поместувањето може да биде на штета на здравјето или на текот на медицинското лекување на работникот ;

б. дозволата наведена во алинеа в. од предходниот став не може да се одбие кога бараното лекување не може да се обезбеди на територијата на Договорната страна на која работникот живее.

Член 41

Во случаите наведени во Член 38, став 1 и Член 40, став 1, надлежните власти на две или повеќе Договорни страни можат да се договорат да го условат обезбедувањето на протези, поголеми помошни направи или поголеми надоместоци во натура со дозволата на надлежната институција.

Член 42

1. Доколку законодавството на надлежната Држава го обезбедува плаќањето на патните трошоци на повредениот работник до неговото место на живеење или до болница, патните трошоци до соодветното место на територијата на друга Договорна страна каде што тој живее ги сноси надлежната институција, согласно одредбите на законодавството кое го применува, под услов да има издадено предходна дозвола за горенаведениот превоз, со строго земање предвид на мотивите кои го оправдуваат.

2. Доколку законодавството на надлежната Држава го обезбедува плаќањето на патните трошоци на телото на починатиот работник до местото на погреб, патните трошоци до соодветното место на територијата на друга Договорна страна каде што починатото лице живеело ги сноси надлежната институција, согласно одредбите на законодавството кое го применува.

3. Примената на одредбите од предходните ставови од овој член меѓу две или повеќе Договорни страни се подложни на склучувањето билатерални или мултилатерални договори меѓу овие страни. Тие договори ги утврдуваат категориите на лица на кои горенаведените одредби се применуваат и модалитетите за распределба на патните трошоци меѓу заинтересираните Договорни страни.

Член 43

1. Доколку не постојат системи за осигурување кои ги покриваат повредите на работно место или професионалните заболувања на територијата на Договорната страна каде што се наоѓа работникот или доколку постои систем за осигурување но нема институција одговорна за да обезбеди надоместоци во натура, тие надоместоци се обезбедуваат од институцијата на

местото на живеење или привремениот престој одговорна за обезбедување на надоместоци во натура во случај на болест.

2. Доколку законодавството на надлежната Држава предвидува дека надоместоците во натура нема да бидат целосно бесплатни ако не се користи медицинската служба организирана од работодавецот, надоместоците во натура обезбедени во случаите наведени во Член 38, став 1 и Член 40, став 1, се сметаат како обезбедени од таква медицинска служба.

3. Доколку законодавството на надлежната Држава содржи систем за обврските на работодавецот, надоместоците во натура обезбедени во случаите наведени во Член 38, став 1 и Член 40, став 1, се сметаат како обезбедени по барање на надлежната институција.

4. Доколку законодавството на една Договорна страна експлицитно или имплицитно предвидува дека се земаат во предвид предходните повреди на работното место или професионални заболувања во отценувањето на степенот на неспособност, надлежната институција на таа Страна иста тако ги зема предвид за таа цел и повредите на работно место или професионалните заболувања предходно признати согласно законодавството на било која друга Договорна страна, како да се случиле според законодавството кое го применува таа институција.

Член 44

1. Доколку законодавството кое го применува институцијата од местото на живеење или на привремен престој содржи два или повеќе системи на обештетување, правилата кои треба да се применат во поглед на обезбедување надоместоци во натура, во случаите наведени во Член 38, став 1 и Член 40, став 1, се оние од општиот систем или, во отсуство на тоа, од системот за индустриските работници.

2. Доколку законодавството на една Договорна страна утврдува максимален период за обезбедување на надоместоците, институцијата која го применува тоа законодавство може евентуално да го земе предвид секој период за време на кој надоместоците веќе биле обезбедени од институцијата на друга Договорна страна за истиот случај на повреда на работно место или професионално заболување.

Член 45

1. Доколку законодавството на една Договорна страна предвидува дека пресметувањето на паричните надоместоци се основа на просечни примања, надлежната институција на таа Страна ги утврдува тие просечни примања исклучиво врз основа на примањата утврдени за време на периодот остварен според горенаведеното законодавство.

2. Доколку законодавството на една Договорна страна предвидува дека пресметувањето на паричните надоместоци се основа на фиксни примања, надлежната институција на таа Страна исклучиво ги зема предвид тие фиксни примања или, евентуално, просечните фиксни примања кои соодветствуваат на периодите остварени според горнаведеното законодавство.

3. Доколку законодавството на една Договорна страна предвидува дека износот на паричните надоместоци варира со бројот на членовите на семејството, надлежната институција на таа Страна исто така ги зема предвид членовите на семејството кои живеат на територијата на друга Договорна страна, како да живеат на територијата на првата Страна.

Член 46

1. Ако работникот кој се здобил со професионално заболување, според законодавството на две или повеќе Договорни страни, има извршувано дејност која може да предизвика такво заболување, надоместоците на кои тој или неговите наследници можат да имаат право се доделуваат исклучиво според законодавството на последната од горенаведените Страни чиешто услови ги исполнуваат, евентуално со оглед на одредбите на став 2, 3 и 4 од овој член.

2. Доколку законодавството на една Договорна страна го условува правото на надоместоци за професионални заболувања со тоа да заболувањето за кое станува збор прво е дијагностицирано на неговата територија, тој услов се смета за исполнет ако ова заболување било прво дијагностицирано на територијата на друга Договорна страна.

3. Доколку законодавството на една Договорна страна експлицитно или имплицитно го условува правото на надоместоци за професионални заболувања со тоа да заболувањето за кое станува збор е дијагностицирано во рамките на одреден рок по завршувањето на последната дејност која можела да го предизвика таквото заболување, надлежната институција на таа Страна, при утврдувањето на времето во кое дејноста за која станува збор била обавувана, ја зема предвид до потребната мера било која дејност од иста природа извршена според законодавството на било која друга Договорна страна, како да била обавувана според законодавството на првата Страна.

4. Доколку законодавството на една Договорна страна експлицитно или имплицитно го условува правото на надоместоци за професионални заболувања со тоа да дејноста која можела да го предизвика заболувањето за кое станува збор била извршувана за одреден период, надлежната институција на таа Страна ги зема предвид до потребната мера, со цел сумирање на периодите, периодите за време на кои таа дејност се извршувала на територијата на било која друга Договорна страна.

5. Примената на одредбите на став 3 и 4 од овој член меѓу две или повеќе Договорни страни е подложна на склучување на билатерални или мултилатерални договори меѓу овие Страни. Тие договори ќе ги утврдат професионалните заболувања на кои се применуваат овие одредби и модалитетите за распределување на товарот на надоместоци меѓу заинтересираните Договорни страни.

Член 47

1. Кога работник кој се здобил со професионално заболување примал или прима обештетување исплатено од институцијата на една Договорна страна, и, во случај на влошување на неговата здравствена состојба, бара надоместоци од институцијата од друга Договорна страна, се применуваат следните одредби :

- a. доколку работникот не извршувал според законодавството на втората Страна, дејност која може да предизвика или да го влоши заболувањето за кое станува збор, надлежната институција на првата Страна го сноси товарот на надоместоците, земајќи го предвид влошувањето согласно одредбите од законодавството кое го применува таа институција ;
- b. доколку работникот извршувал таква дејност според законодавството на втората Страна, надлежната институција на првата Страна го сноси товарот на надоместоците, без да го земе предвид влошувањето, согласно одредбите на законодавството кое го применува ; надлежната институција на втората Страна му доделува на работникот дополнителен надоместок чијшто износ треба да е еднаков на разликата меѓу износот на надоместоци кои се должат по влошувањето и износот на надоместоци кои би се должеле пред влошувањето, согласно одредбите на законодавството кое го применува таа институција, ако заболувањето за кое станува збор настанало според законодавството на таа Страна.

Член 48

1. Надлежната институција е обврзана да го врати товарот на надоместоците во натура обезбедени во нејзино име според Член 38, став 1 и Член 40, став 1.

2. Враќањето на средствата наведени во предходниот став се утврдува и се извршува според модалитетите кои треба да се договорат меѓу надлежните власти на Договорните страни.

3. Две или повеќе Договорни страни можат да се договорат дека нема враќање на средства меѓу институциите под нивната надлежност.

Поглавје 4 – Помош во случај на смрт

Член 49

1. Доколку законодавството на една Договорна страна го условува стекнувањето, задржувањето или наплатувањето на правата на помош во случај на смрт со остварувањето на периоди на осигурување, институцијата која го применува тоа законодавство за таа цел ги зема предвид до потребната мера периодите на осигурување остварени според законодавството на било која друга Договорна страна, со цел сумирање на периодите, и евентуално периодите на живеење остварени после шеснаесет години според системот без придонеси на друга Договорна страна, како да станува збор за периоди на осигурување остварени според законодавството на првата Страна.

2. Доколку законодавството на една Договорна страна го условува стекнувањето, задржувањето или наплатувањето на правата на помош во случај на смрт со остварувањето на периоди на живеење, институцијата која го применува тоа законодавство за таа цел ги зема предвид до потребната мера периодите на осигурување остварени според законодавството на било која друга Договорна страна, со цел сумирање на периодите, и евентуално периодите на живеење остварени после шеснаесет години според системот без придонеси на друга Договорна страна, како да станува збор за периоди на живеење остварени според законодавството на првата Страна.

Член 50

1. Кога лице починува на територијата на една Договорна страна различна од надлежната Држава се смета дека смртта се случила на територијата на надлежната Држава.

2. Надлежната институција обезбедува помош во случај на смрт која се должи според законодавството кое го применува, иако корисникот живее на територијата на Договорна страна различна од надлежната Држава.

3. Одредбите од предходните ставови на овој член исто така се применуваат доколку смртта е резултат на повреда на работно место или на професионално заболување.

Поглавје 5 – Невработеност

1. Доколку законодавството на една Договорна страна го условува стекнувањето, задржувањето или наплатувањето на правата на надоместоци со остварувањето на периоди на осигурување, институцијата која го

применува тоа законодавство за таа цел ги зема предвид до потребната мера периодите на осигурување, вработување или професионална дејност остварени според законодавството на било која друга Договорна страна, со цел сумирање на периодите, како да станува збор за периоди на осигурување остварени според законодавството на првата Страна, сепак под услов да, во случај на периоди на вработување или професионална дејност, овие периоди би се сметале како периоди на осигурување доколку биле извршени според законодавство последно спомнато.

2. Доколку законодавството го условува правото на надоместоци со остварувањето на периоди на вработување, професионална дејност или место на живеење, институцијата која го применува тоа законодавство за таа цел ги зема предвид до потребната мера периодите на осигурување, вработување или професионална дејност остварени според законодавството на било која друга Договорна страна, со цел сумирање на периодите, како да станува збор за периоди на вработување, професионална дејност или место на живеење остварени според законодавството на првата Страна.

3. Доколку законодавството на една Договорна страна го условува обезбедувањето на одредени надоместоци со остварувањето на периоди на осигурување во дејност која подложи на посебен систем, се земаат предвид само периодите остварени според соодветен систем, или, во отсуство на тоа, во истата дејност според законодавството на други Договорни страна за обезбедување на тие надоместоци. Ако, покрај периодите остварени на овој начин, заинтересираното лице не ги исполнува условите за правото на горенаведените надоместоци, се земаат предвид заинтересираните периоди за обезбедување надоместоци според општиот систем.

4. Примената на одредбите на предходните ставови од овој член подложи на условот да заинтересираното лице било подложно во последно време на законодавството на Договорната страна според кое се бараат надоместоците, освен во случаите наведени во Член 53, став 1, алинеа а. ii и б. ii.

Член 52

Невработените работници кои ги исполнуваат условите за право на надоместоци утврдени од законодавството на една Договорна страна во поглед на остварувањето на периоди на осигурување, вработување, професионална дејност или место на живеење, евентуално со оглед на обезбедувањето на Член 51, и кои го префлуваат нивното место на живеење на територијата на друга Договорна страна, се сметаат дека исто така ги задоволуваат условите за право на надоместоци утврдени од законодавството од втората Страна во тој поглед, под услов да поднесат барање до институцијата на нивното ново место на живеење во рок од триесет дена по префрлувањето на местото на живеење. Надоместоците се плаќаат од институцијата од местото на живеење, согласно одредбите на

законодавството кое го применува таа институција ; товарот го сноси надлежната институција на првата Страна.

Член 53

1. Без повреда на одредбите од Член 52, невработен работник кој за време на неговото последно вработување живеел на територијата на една Договорна страна различна од надлежната Држава добиваат надоместоци согласно следните одредби :

а. i. пограничен работник, чијашто невработеност во претпријатието кое го вработува е делумна или случајна, добива надоместоци согласно одредбите на законодавството на надлежната Држава, како да живее на територијата на таа Држава, евентуално со оглед на одредбите од Член 51 ; тие надоместоци се исплаќаат од надлежната институција ;

ii. пограничен работник кој е целосно невработен добива надоместоци согласно одредбите на законодавството на Договорната страна на чијашто територија живее, како да бил подложен на тоа законодавство за време на неговото последно вработување, евентуално со одглед на одредбите од Член 51 ; тие надоместоци се исплаќаат од институцијата од местото на живеење ;

б. i. работник, различен од пограничен работник, кој постанува делумно, случајно или целосно невработен и останува на располагање на неговиот работодавец или на службите за вработување на територијата на надлежната Држава, добива надоместоци согласно одредбите на законодавството на надлежната Држава, како да живее на територијата на таа Држава, евентуално со оглед на одредбите од Член 51 ; тие надоместоци се исплаќаат од надлежната институција ;

ii. работник, различен од пограничен работник, кој постанува целосно невработен и кој се става на располагање на службите за вработување на територијата на Договорната страна каде што живее, или се врати на таа територија, добива надоместоци согласно одредбите на законодавството на таа Страна, како да бил подложен на тоа законодавство за време на неговото последно вработување, евентуално со оглед на одредбите од Член 51 ; тие надоместоци се исплаќаат од институцијата од местото на живеење ;

iii. сепак, ако работникот наведен во алинеа б. ii. од овој став се здобил со правото за надоместоци од надлежната институција од Договорната страна на чиешто законодавство последно бил подложен, тој добива надоместоци согласно одредбите од Член 52, како да го префрлил неговото место на живеење на територијата на Договорната страна наведена во алинеа б. ii. од овој став.

2. Сè додека невработен работник има право на надоместоци според алинеа а. i. или б. i. од предходниот став, нема право на надоместоци според законодавството на Договорната страна на чијашто територија живее.

Член 54

Во случаите наведени во Член 52 и Член 53, став 1, алинеа б. iii, доколку законодавството кое го применува институцијата од местото на живеење утврдува максимален период за доделување на надоместоци, горенаведената институција евентуално може да го земе предвид било кој период за време на кој надоместоците веќе биле исплатувани од институцијата на друга Договорна страна откако правото на надоместоци последно било утврдено.

Член 55

1. Доколку законодавството на една Договорна страна предвидува дека пресметувањето на надоместоците се основа на износот на предходните примања, институцијата која го применува тоа законодавство исклучиво ги зема предвид примањата на заинтересираниот работник за време на неговата последна професионална дејност извршена на територијата на горенаведената Страна, или доколку последен пат не бил вработен на таа територија за најмалку четири недели, го зема предвид соодветното нормално примање од неговото место на живеење, за работа еднаква или слична на неговата последна професионална дејност на територијата на друга Договорна страна.

2. Доколку законодавството на една Договорна страна предвидува дека износот на надоместоци варира со бројот на членовите на семејството, институцијата која го применува тоа законодавство исто така ги зема предвид членовите на семејството кои живеат на територијата на друга Договорна страна, како да живеат на територијата на првата Страна.

3. Доколку законодавството кое го применува институцијата од местото на живеење предвидува дека траењето на исплаќање на надоместоците зависи од времетраењето на остварените периоди, траењето за исплаќање на надоместоците се утврдува евентуално со оглед на одредбите на став 1 и став 2 од Член 51.

Член 56

1. Примената на одредбите од Член 52 до 54 меѓу две или повеќе Договорни страни е подложна на склучување билатерални или мултилатерални договори меѓу тие Страни, кои исто така можат да содржат соодветни посебни модалитети.

2. Договорите наведени во предходниот став посебно ги утврдуваат :

- a. категориите на лица на кои се однесуваат одредбите од Член 52 до 54;
- б. периодот за време на кој надоместоците можат да се исплатат од институцијата на една Договорна страна, товарот го сноси институцијата на друга Договорна страна ;
- в. модалитетите за враќање на надоместоците обезбедени од институцијата на една Договорна страна доколку товарот го сноси институцијата на друга Договорна страна.

3. Две или повеќе Договорни страни можат да се договорат дека нема враќање на надоместоци меѓу институциите под нивна надлежност.

Поглавје 6 – Семејни додатоци

Член 57

Доколку законодавството на една Договорна страна го условува правото на надоместоци со остварувањето на периоди на вработување, професионална дејност или место на живеење, институцијата која го применува тоа законодавство за таа цел ги зема предвид до потребната мера периодите на вработување, професионална дејност или место на живеење остварени според законодавството на било која друга Договорна страна, со цел сумирање на периодите, како да станува збор за периоди на вработување, професионална дејност или место на живеење остварени според законодавството на првата Страна.

Член 58

1. Примената на одредбите од Оддел 1 или Оддел 2 од ова Поглавје меѓу две или повеќе Договорни страни е подложно на склучување меѓу тие Страни на билатерални или мултилатерални договори кои исто така можат да содржат соодветни посебни модалитети.

2. Договорите наведени во предходниот став посебно ги утврдуваат :

- a. категориите на лица на кои се однесуваат одредбите од Член 59 до 62 ;
- б. правилата да се спречи поклопување на надоместоци од ист вид ;
- в. евентуално, задржувањето на правата стекнати според конвенции за социјална заштита.

Оддел 1 – Детски додатоци

Член 59

1. Со цел да се примени овој член и Член 60, терминот « деца », во рамките утврдени во законодавството на заинтересираната Договорна страна, значи :

- а. законските деца, озаконетите деца, признатите вонбрачни деца, посвоените деца и внуците сираци на корисникот ;
- б. законските деца, озаконетите деца, признатите вонбрачни деца, посвоените деца и внуците сираци на брачниот другар на корисникот, под услов да живеат во семејството на корисникот на територијата на една Договорна страна.

2. Лицата кои подложат на законодавството на една Договорна страна, кои имаат деца кои живеат или се одгледувани на територијата на друга Договорна страна, имаат право на детски додатоци во поглед на тие деца обезбедени од законодавството на првата Страна, како да овие деца се со постојано место на живеење или се одгледувани на територијата на таа Страна.

3. Сепак, во случајот наведен во предходниот став, износот на детските додатоци може да се ограничи на износот на детските додатоци обезбедени од законодавството на Договорната страна на чијашто територија децата живеат или се одгледувани.

4. Со цел да се применат одредбите од предходниот став, споредбата на износите на детските додатоци кои се исплаќаат според две заинтересирани законодавства се прави врз основа на вкупниот број деца од ист корисник. Доколку законодавството на Договорната страна на чијашто територија децата живеат или се одгледувани предвидува различни износи на детски додатоци за различни категории на корисници, се земаат предвид износите кои би се исплаќале ако корисникот бил подложен на тоа законодавство.

5. Одредбите од став 3 и 4 од овој член не се однесуваат на вработено лице кое подложи на Член 15, став 1, алинеа а., во поглед на децата кои го придружуваат на територијата на Договорната страна каде што е испратен на работа.

6. Детските додатоци се исплаќаат согласно одредбите на законодавството на Договорната страна на кое подложи корисникот, иако физичкото или правното лице на кое се исплаќаат додатоците живее или привремено престојува на територијата на друга Договорна страна.

Член 60

1. Невработените работници кои добиваат парична помош за невработеност на трошок на институцијата на една Договорна страна, и кои имаат деца кои живеат или се одгледувани на територијата на друга Договорна страна, имаат право на детски додатоци во поглед на тие деца кои се исплаќаат во таа евентуалност според законодавството на првата Страна, како да живеат или се одгледувани на територијата на таа Страна.

2. Во случајот наведен во предходниот став, одредбите од Член 59, став 1, 3, 4 и 6 се применуваат, *mutatis mutandis*.

Оддел 2 – Семејни додатоци**Член 61**

1. Лицата кои се подложни на законодавството на една Договорна страна имаат право на додатоците во поглед на членовите на нивните семејства кои живеат на територијата на друга Договорна страна, обезбедени според законодавството на последната Страна, како да овие лица се подложни на законодавството на таа Страна. Тие додатоци се исплаќаат на членовите на семејството од институцијата од нивното место на живеење, согласно одредбите на законодавството кое го применува таа институција, и товарот го сноси надлежната институција.

2. Покрај одредбите од предходниот став, вработено лице на кое се однесува Член 15, став 1, алинеа а., има право на додатоци во поглед на тие членови на неговото семејство кои го придружуваат на територијата на Договорната страна каде што е испратен на работа, обезбедени според законодавството на надлежната институција на последната Страна на која останува подложен. Тие додатоци се исплаќаат од надлежната институција на последната Страна. Сепак, со договор меѓу надлежната институција и институцијата од местото на живеење, додатоците можат исто така да се исплаќаат преку последната институција, во име на надлежната институција.

Член 62

Невработени работници кои добиваат парична помош за невработеност која се исплаќа од институција на една Договорна страна имаат право на семејни додатоци во поглед на членовите на нивното семејство кои живеат на територијата на друга Договорна страна, кои се исплаќаат според законодавството на последната Страна, под услов да, според законодавството од првата Страна, семејните додатоци се исплаќаат во случај на невработеноста. Семејните додатоци се исплаќаат на членовите на семејството од институцијата од нивното место на живеење, согласно одредбите на

законодавството кое го применува таа институција, и товарот го сноси надлежната институција на првата Страна.

Член 63

1. Во оние случаи кога одредбите на овој оддел се применуваат меѓу две или повеќе Договорни страни, билатералните или мултилатералните договори наведени во Член 58, став 1 ги утврдуваат модалитетите за враќање на надоместоците обезбедени од институцијата на една Договорна страна доколку товарот го сноси институцијата на друга Договорна страна.

2. Две или повеќе Договорни страни можат да се договорат дека нема враќање на средства меѓу институциите под нивна надлежност.

Глава IV – Разни одредби

Член 64

1. Надлежните власти на Договорните страни меѓусебно си ги доставуваат :

- a. сите информации во поглед на мерките превземени од нивна страна за примената на оваа Конвенција ;

и

- b. сите информации во поглед на измените направени во нивното законодавство кои можат да има влијание на примената на оваа Конвенција.

2. Со цел да се примени оваа Конвенција, властите и институциите на Договорните страни си помагаат едни на други како да се работи за примена на нивно законодавство. Во принцип меѓусебната административна помош обезбедена од горенаведените власти и институции е бесплатна. Сепак, надлежните власти на Договорните страни можат да договорат рефундирање на одредени трошоци.

3. Властите и институциите на Договорните страни, со цел да се примени оваа Конвенција, можат директно да комуницираат едни меѓу други и со заинтересираните лица или нивните претставници.

4. Властите, институциите и судските власти на една Договорна страна не можат да одбијат барања или други документи кои се поднесуваат на нив поради фактот дека се напишани на официјален јазик на друга Договорна страна.

Член 65

1. Секое ослободување или намалување на такси, таксени марки, судски такси или такси за регистрација предвидени во законодавството на една Договорна страна во однос на потврди или документи кои се бараат со цел да се примени законодавството на таа Страна се проширува на слични потврди или документи кои се бараат со цел да се примени законодавството на друга Договорна Страна или на оваа Конвенција.

2. Сите официјални акти, документи или потврди од било каков вид кои се бараат со цел да се примени оваа Конвенција се ослободени од заверка или слична формалност.

Член 66

1. Доколку барателот живее на територијата на една Договорна страна различна од надлежната Држава, тој може полноважечки да го достави неговото барање до институцијата од неговото место на живеење, која го препраќа до надлежната институција или институции наведени во барањето.

2. Секое барање, изјава или приговор кое требало да се поднесе, според законодавството на една Договорна страна, во определен рок до некоја власт, институција или судска власт на таа Страна се прифаќа ако е поднесено во истиот период до власта, институцијата или судската власт на друга Договорна страна. Во тој случај, власта, институцијата или судската власт која го добива барањето, изјавата или приговорот го препраќа без одложување до надлежната власт, институција или судска власт на првата Страна, било директно или преку надлежните власти на заинтересираните Договорни страни. Денот на кој барањето, изјавата или приговорот бил поднесен до една власт, институција или судска власт на втората Договорна страна се смета за денот на поднесувањето до власта, институцијата или судската власт која е надлежна за него.

Член 67

1. Лекарските прегледи утврдени со законодавството на една Договорна страна, по барање на институцијата која го применува ова законодавство, можат да се направат на територијата на друга Договорна страна, од институцијата од местото на привремен престој или местото на живеење. Во тој случај, тие се сметаат дека биле направени на територијата на првата Страна.

2. Примената на одредбите на предходниот став меѓу две или повеќе Договорни страни подложи на склучување на билатерални или мултилатерални договори меѓу тие Страни.

Член 68

1. Кога, според оваа Конвенција, институцијата на една Договорна страна е обврзана да исплати парични надоместоци на корисник кој се наоѓа на територијата на друга Договорна страна, нејзината обврска се изразува во валутата на првата Страна. Таа институција може полноважечки да ја подмири нејзината обврска во валутата на втората Страна.

2. Кога, според оваа Конвенција, институцијата на една Договорна страна е обврзана да исплати средства за враќање на надоместоците обезбеди од институцијата на друга Договорна страна, нејзината обврска се изразува во валутата на втората Страна. Првата институција може полноважечки да ја подмири нејзината обврска во таа валута, доколку заинтересираните Договорни страни не договориле други модалитети.

3. Префрлувањето на средства кое произлегува од примената на оваа Конвенција се извршува согласно релевантните договори кои се во сила меѓу заинтересираните Договорни страни на денот на префрлувањето. Во отсуство на такви договори, модалитетите за извршување на тие префрлувања се договараат меѓу горенаведените Страни.

Член 69

1. За пресметувањето на износот на придонесите кои се должат на институцијата на една Договорна страна, евентуално се зема предвид секој приход добиен на територијата на било која друга Договорна страна.

2. Наплатувањето на придонесите кои се должат на институцијата на една Договорна страна може да се изврши на територијата на друга Договорна страна согласно административните процедури и под услов на гаранциите и привилегиите кои се применуваат за наплатувањето на придонесите кои се должат на соодветна институција од последата Страна.

3. Примената на одредбите на став 1 и 2 од овој член меѓу две или повеќе Договорни страни подложи на склучување билатерални или мултилатерални договори меѓу тие Страни. Тие договори можат исто така да се однесуваат на законската процедура за наплатување.

Член 70

1. Доколку едно лице добива надоместоци според законодавството на една Договорна страна во поглед на повреда предизвикана или претрпена на територијата на друга Договорна страна, правата на институцијата обврзана да ги плати надоместоците против третата страна обврзана да ја плати штетата се регулираат на следниот начин :

Unofficial, unrevised translation

- a. кога институцијата, според законодавството кое се применува за неа, е заменета со корисникот во сите права кои може да ги има против третата страна, таа замена се признава од било која друга Договорна страна ; и
- б. кога институцијата има директно право против третата страна, тоа право се признава од било која друга Договорна страна.

2. Примената на одредбите на предходниот став меѓу две или повеќе Договорни страни подложи на склучување билатерални или мултилатерални договори меѓу тие Страни.

3. Правилата кои ја регулираат одговорноста на работодавците или на нивните застапници во случај на повреди на работното место или несреќи од и до работа кои се случуваат на територијата на една Договорна страна различна од надлежната Држава се утврдуваат со договор меѓу заинтересираните Договорни страни.

Член 71

1. Секој спор кој би се појавил меѓу две или повеќе Договорни страни во врска со толкувањето или примената на оваа Конвенција како прво е предмет на преговори меѓу двете Страни во спорот.

2. Ако една од Страните во спорот смета дека се работи за прашање кое ги засегнува сите Договорни страни, Страните во спорот заедно, или во отсуство на тоа, една од Страните, го доставуваат до Комитетот на Министри на Советот на Европа, кој изнесува став во поглед на прашањето за еден рок од шест месеци.

3. Доколку спорот не може да се реши, според случајот, било во рок од шест месеци од барањето за отпочнување преговори како што е утврдено во став 1 од овој член, или во рок од три месеци од соопштувањето на Договорните страни за ставот изнесен од Комитетот на Министри, спорот може да биде предмет на постапка за арбитража пред еден арбитар, на барање на било која Страна во спорот. Страната барател и соопштува на другата Страна, преку Генералниот секретар на Советот на Европа, за предметот на барањето кое има намера да го достави на арбитража и основата на барањето.

4. Доколку не е на друг начин договорено од Страните во спорот, арбитарот се назначува од Претседателот на Европскиот Суд за Човекови Права. Арбитарот не треба да биде државјанин на една од Страните во спорот, ниту да е со вообичаено место на живеење на територијата на овие Страни, ниту да е вработен од нив, ниту пак да работел на случајот по друг основ.

5. Ако, во случајот наведен во предходниот став, Претседателот на Европскиот Суд за Човекови Права не може да дејствува или е државјанин на една од Страните во спорот, арбитарот се назначува од Подпретседателот на Судот или од најстариот член на Судот кој може да дејствува и не е државјанин на една од Страните во спорот.

6. Во отсуство на посебен договор меѓу Страните во спорот, или во отсуство на доволно прецизен договор, арбитарот ја донесува одлуката врз основа одредбите од оваа Конвенција, земајќи ги предвид општите принципи на меѓународното право.

7. Одлуката на арбитарот е обврзувачка и конечна.

Член 72

1. Анексот VII ги утврдува за секоја заинтересирана Договорна страна посебните мерки за примена на нејзиното законодавство.

2. Секоја заинтересирана Договорна страна соопштува, согласно одредбите од Член 81, став 1, за секоја измена која треба да се направи во Анексот VII. Доколку таа измена произлегува од усвојувањето на ново законодавство, треба да се достави соопштение во рок од три месеци од денот на објавување на законодавството или, во случај да законодавството било објавено пред денот на ратификацијата на оваа Конвенција, на денот на ратификација.

Член 73

1. Анексите наведени во Член 1, алинеа б., Член 3, став 1, Член 6, став 3, Член 8, став 4, Член 9, став 2, Член 11, став 3 и Член 72, став 1, и секои подоцнежни измени на овие анекси, се составен дел на оваа Конвенција.

2. Секоја измена на анексите наведени во предходниот став се смета како усвоена ако, во рок од три месеци по соопштението предвидено во Член 81, став 2, алинеа г., на оваа Конвенција, ниту една Договорна страна или потписничка страна не ја оспорила со соопштение упатено до Генералниот секретар на Советот на Европа.

3. Во случај на такво оспорување упатено до Генералниот секретар, случајот се решава согласно процедура која треба да се утврди од Комитетот на Министри на Советот на Европа.

Глава V – Преодни и завршни одредби

Член 74

1. Оваа Конвенција не дава никакви права за период пред нејзиното влегување во сила во поглед на Договорната страна или заинтересираните Страни.
2. Сите периоди на осигурување и евентуално, сите периоди на вработување, професионална дејност или место на живеење остварени според законодавството на една Договорна страна пред денот на влегувањето во сила на оваа Конвенција се земаат предвид со цел да се утврдат правата кои произлегуваат од оваа Конвенција.
3. Под услов на одредбите на став 1 од овој член, можат да произлезат права според оваа Конвенција дури и во поглед на евентуалност која се појавува пред нејзиното влегување во сила.
4. Секој надоместок кој не бил обезбеден или кој бил суспендиран поради државјанството на заинтересираното лице или поради неговото место на живеење на територијата на Договорната страна различна од онаа во која се наоѓа институцијата обврзана да ги исплати надоместоците, по барање на заинтересираното лице, се обезбедува или враќа од денот на влегувањето во сила на оваа Конвенција, освен ако правата предходно отплатени довеле до плаќање на еднократна сума.
5. Правата на заинтересираните лица на кои им се доделувало пензија пред влегувањето во сила на оваа Конвенција се ревидираат по нивно барање, со оглед на одредбите на оваа Конвенција. Тие права исто така можат да се ревидираат *ex officio*. Во никој случај тоа ревидирање не треба да доведе до намалување на предходните права на заинтересираното лице.
6. Доколку барањето наведено во став 4 или став 5 од овој член е поднесено во рок од две години од денот на влегување во сила на оваа Конвенција, правата кои произлегуваат согласно одредбите на Конвенцијата се стекнуваат од тој ден, и оние одредби на законодавството од било која Договорна страна кои се однесуваат на губењето на правата или исчезнувањето на правата поради истекување не се покреваат против заинтересираното лице.
7. Доколку барањето наведено во став 4 или став 5 од овој член е поднесено во рок поголем од две години по влегувањето во сила на оваа Конвенција, тие права кои не истекле или кои не исчезнале поради истекување се стекнуваат само во врска со денот на кој барањето било поднесено, освен ако постојат

поповолни одредби во законодавството на заинтересираната Договорна страна.

Член 75

1. Ова Конвенција е отворена на потпишување на Државите членки на Советот на Европа. Таа е подложна на ратификација или прифаќање. Инструментите за ратификација или прифаќање се доставуваат до Генералниот секретар на Советот на Европа.

2. Оваа Конвенција влегува во сила на првиот ден од третитот месец по оној во кој третиот инструмент за ратификација или прифаќање е доставен.

3. Во поглед на потписничка Држава која потоа ја ратификува или прифаќа, Конвенцијата влегува во сила три месеци по денот на доставување на нејзините инструменти за ратификација или прифаќање.

Член 76

Од денот на влегување во сила на оваа Конвенција, одредбите на Европскиот привремен договор за Социјална заштита, различни од Системите за пензиско, инвалидско и семејно осигурување и Протоколот кон него, и Европскиот привремен договор за Системи за социјално осигурување кој се однесува на старост, инвалидитет и наследници и Протоколот кон него престануваат да се применуваат во односите меѓу Договорните страни.

Член 77

1. По влегувањето во сила на оваа Конвенција, Комитетот на Министри на Советот на Европа може да ја повика секоја Држава која не е членка на Советот да пристапи кон оваа Конвенција, под услов да резолуцијата која содржи таква покана добие едногласна согласност од Државите членки на Советот кои ја ратификувале или прифатиле оваа Конвенција.

2. Пристапувањето се извршува со доставувањето на инструмент на пристапување до Генералниот секретар на Советот на Европа кој станува правосилен три месеци по денот на неговото доставување.

Член 78

1. Оваа Конвенција останува во сила на неопределено време.

2. Секоја Договорна страна, доколку е заинтересирана, може да се откаже од овој Протокол откако истиот бил во сила пет години за таа Страна, преку нотификација упатена до Генералниот Секретар на Советот на Европа.

3. Откажувањето станува правосилно по шест месеци од денот на прием на нотификацијата од страна на Генералниот Секретар.

Член 79

1. Во случај на откажување од оваа Конвенција, сите права стекнати според нејзините одредби се задржуваат.

2. Правата кои се во процес на стекнување во поглед на периоди пред денот на кој откажувањето станува правосилно не истекуваат како резултат на откажувањето; нивното понатамошно признавање се утврдува со договор или, во отсуство на таков договор, со законодавството кое го применува заинтересираната институција.

Член 80

1. Примената на оваа Конвенција се регулира со Дополнителен договор кој е отворен на потпишување од Државите членки на Советот на Европа.

2. Договорните страни или, доколку уставните одредби на овие Страни тоа го овозможуваат, нивните надлежни власти, превземаат секакви други неопходни спогодби за примената на оваа Конвенција.

3. Секоја Држава потписничка на оваа Конвенција која ја ратификува или ја прифаќа истовремено мора или да го ратификува или прифати Дополнителниот договор или да го потпише без услов во поглед на ратификација или прифаќање, не подоцна од денот на доставувањето на неговиот инструмент за ратификување или прифаќање на Конвенцијата.

4. Секоја Држава која пристапува кон оваа Конвенција истовремено мора да пристапи кон Дополнителниот договор.

5. Секоја Договорна страна која се откажува од оваа Конвенција истовремено мора да се откаже од Дополнителниот договор.

Член 81

1. Нотификациите или декларациите наведени во Член 1, алинеа б. и т., Член 3, став 2, Член 6, став 5, Член 7, став 2, Член 8, став 5, Член 9, став 3 и 4, Член 11, став 4 и Член 72, став 2, се упатуваат до Генералниот секретар на Советот на Европа.

2. Генералниот Секретар на Советот на Европа ги известува во рок од еден месец Договорните страни, Државите потписнички и Генералниот Директор на Меѓународната Канцеларија за Труд за :

Unofficial, unrevised translation

а. секое потпишување и секое доставување на инструмент за ратификација, прифаќање или пристапување ;

б. секој датум на влегување во сила на оваа Конвенција согласно одредбите од Член 75 и Член 77;

в. секоја нотификација за откажување добиена согласно одредбите од Член 78, став 2, и денот на кој откажувањето станува правосилно;

г. секоја нотификација или декларација добиена согласно одредбите на став 1 од овој член.

Врз основа на годенаведеното, долупотпишаните, прописно овластени за таа цел, ја потпишаа оваа Конвенција.

Во Париз, на 14 декември 1972 год., на англиски и француски јазик, со тоа што двата текста се еднакво официјални, во еден единствен примерок кој што ќе биде доставен до архивите на Советот на Европа. Генералниот Секретар на Советот на Европа ќе испрати заверени копии до секоја Држава потписничка и Држава членка.

АНЕКС I

(Член 1, алинеа б.)

*Дефиниција на територии и државјани
на Договорниите страни*

(текстот не е овде приложен)

АНЕКС II

(Член 3, став 1)

*Законодавство и системи на кои
оваа Конвенција се однесува*

(текстот не е овде приложен)

АНЕКС III

(Член 6, став 3)

*Одредби кои остануваат во сила покрај
одредбите од Член 5*

(текстот не е овде приложен)

АНЕКС IV

(Член 8, став 4)

*Надоместоци на кои одредбите на став 2
или став 3 од Член 8 се однесуваат*

(текстот не е овде приложен)

АНЕКС V

(Член 9, став 2 и 3)

*Одредби чијашто примена се проширува на државјани
на сите Договорни страни*

(текстот не е овде приложен)

АНЕКС VI

(Член 11, став 3)

*Надоместоци на кои одредбите на став 1
или став 2 од Член 11 не се однесуваат*

(текстот не е овде приложен)

АНЕКС VII

(Член 72, став 1)

*Посебни мерки за примена на законодавството
на Договорниите страни*

(текстот не е овде приложен)